პროლეტარეგო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურა და ხელოვნება

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის და ხელოვნების საქმეთა სამმართველოს ყოველკვირეული ორგანო

№ 17 (27) პარასკევი, 19 მაისი, 1944 წ. ფასი 1 მან.

დღეს ნომერშია

— ნ. ტიხონოვი — საბრძოლო ძმობა.
— ვ. წულუკიძე — შემოქმედებითი მეგობრობა.
— ესქილე—მიჯაჭვული პრომეთე. თარგმანი ბერძნულიდან ალ. ქუთათელისა.
— კოლაუ ნადირაძე — ოდესას (ლექსი).
— მარიკა მიქელაძე — თერგის ნაპირზე (ლექსი).
— პროფ. იუსტინე აბულაძე — „მზიანი ღამე“ და „ცათა კულტი“ ვეფხის ტყაოსანში.
— იოსებ ტატიშვილი — გადასვლა ქერჩის სრუტეზე (ნარკვევი).
— პროფ. მ. მოროზოვი—შექსპირი ჭარბოული თეატრების სცენაზე.
— შალვა ალხაზიშვილი — შექსპირის პატრიოტიზმი.
— ალექსანდრე ქუთელია — არისტოტელის პოეტიკა.

ნ. ტიხონოვი

საბრძოლო ძმობა

ქართველი მწერლები და პოეტები, ჩვენი ძვირფასი მეგობრები სტუმრად გვეწვივნენ თბილი, აყვავებული საქართველოდან. თავიანთი ლექსებითა და მოთხრობებით მათ მოიტანეს ქართული ხელოვნების მთელი მშვენიერება და ძლიერება.

ისინი—საქართველოს, სახელოვანი რუსთაველის სამშობლოს მწერლები და პოეტები კვლავ უქმნიან სახელს ქართულ ხელოვნებას, ლექსებს, პოემებს და თხზავენ მათ გერმანელ ფაშისტ დამპყრობლებთან მთელი საბჭოთა ხალხის ბრძოლის ჩვენს გმირულ ეპოქაში.

საქართველოს, დიდი სტალინის სამშობლოს მწერლებმა და პოეტებმა თავიანთი შემოქმედებით, რომელიც დაკავშირებულია ხალხის მთელ განცდებთან, კლასიკური ლიტერატურის საუკეთესო ტრადიციებთან, დიდი სამამული ომის დროს დაამტკიცეს მშობლიური ხალხის, მშობლიური ქვეყნის ერთგულება და ემსახურებიან მას ფრონტზე და ზურგში.

ხალხთა დიადი მეგობრობა არასოდეს არ გამოჩენილა მსოფლიოს წინაშე ისე სრულად და ისე მკაფიოდ, როგორც უმკაცრესი განსაცდელის ამ წლებში. ბრძოლის ველებზე საბჭოთა კავშირის ყველა ხალხის შვილები უძლეველი საბრძოლო ძმობით შეერთდნენ.

ჩვენ, რუსი მწერლები და პოეტები, ვგრძნობდით და ვგრძნობთ ჩვენს საბრძოლო ძმობას ქართველ პოეტებსა და მწერლებთან, ამიტომაც ვიბრძვით მხარდამხარ და ჩვენი სიტყვა, ჩვენი ლექსი სამშობლოს სამსახურში დავაყენეთ.

ჩვენ ვისმენთ არა ლენინგრადში, არა მოსკოვში დაწერილ ლექსებს, არამედ იმ ლექსებს, რომლებიც დაბადნენ ჩქარი მტკვრის, წყალუხვი ალაზნის ნაპირებზე, მცხუნვარე თბილისში ან ჩქარი თერგის გრილ ხეობებში. მშვენიერია საქართველო. იგი ღვიძლი ძმა არის თანასწორ ძმათა ოჯახში და ჩვენი ქვეყნის ყველა ხალხს უყვარს მისი სილამაზე, შრომისმოყვარეობა. საქართველო შრომობს ფრონტისათვის და მისი შრომითი გმირობა ერწყმის საბჭოთა კავშირის ხალხთა საერთო ღონისძიებებს საბოლოო გამარჯვების მოახლოების საქმეში.

ქართველი პოეტების ლექსებში არის პეიზაჟი მშვიდობიანობისა და პეიზაჟი ომისა, იმიტომ რომ ომი მიუახლოვდა საქართველოს საზღვრებს და შეჩერებულ იქნა წითელი არმიის მძლე ხელით. ქართული ლექსები უმღერიან გმირობას ფრონტზე და გმირობას ზურგში. ქართველ პოეტთა ლექსებში სცოცხლობს პატრიოტიზმი, სცოცხლობს ახალი კეთილშობილური გრძნობა საბჭოთა ჰუმანიზმისა, რომელიც ძლევამოსილად ებრძვის ფაშიზმის შავს, კაცთმოძულე იდეოლოგიას. ქართული პოეზია, უძველესი დროიდან, ლექსებითა და პოემებით ასახავს ყოველ მნიშვნელოვან მოვლენას, რომლებიც კი დაკავშირებულია ქართველი ხალხის ისტორიასთან. ეს თემა ამჟამად კიდევ უფრო გამდიდრდა, იმიტომ რომ გრძნობა სამშობლოსადმი გაგვიფართოვდა და ქართველისათვის მოსკოვი ისეთივე მშობლიური ქალაქია, როგორც თბილისი, და მტკვრის ნაპირებზე დაბადებული ადამიანი და მდინარე მოსკოვის ნაპირებზე დაბადებული ადამიანი დამოუკიდებელი ამაყი ხალხების ერთი მშვენიერი ოჯახის ძმები არიან.

ქართველიცა და რუსიც საბჭოთა კავშირის ყველა მეგობართან ერთად იარაღით იცავენ საერთო სამშობლოს, იცავენ ერთი დროშის ქვეშ, გენიალური მხედართმთავრის — დიდი სტალინის წინამძღოლობით.

14 მაისის „პრავდა“.

ვ. წულუკიძე

შემოქმედებითი მეგობრობა

თორმეტი მაისიდან ჩვენი დიდი სამშობლოს—საბჭოთა კავშირის დედაქალაქ მოსკოვში მიმდინარეობს ქართული საბჭოთა ლიტერატურის და მუსიკის საღამოები. მასში მონაწილეობას იღებენ ჩვენი მწერლობის, მუსიკის, მხატვრული კითხვის თვალსაჩინო წარმომადგენლები.

მთელი ჩვენი ქვეყნისათვის ცნობილია, რომ ასეთი კვირეულები და დეკადები არ წარმოადგენენ შემთხვევითს და იშვიათს მოვლენებს, რომ მათ სისტემატური და გეგმაშეწონილი ხასიათი აქვთ. ქართული ლიტერატურისა და მუსიკის ახლანდელ საღამოებს გასულსა და მიმდინარე წელს წინ უსწრებდნენ სომხეთის და აზერბაიჯანის, უზბეკეთის და ტაჯიკეთის ლიტერატურისა და მუსიკის ასეთივე საღამოები.

ყოველივე ეს მოწმობს იმას, რომ ჩვენს სამშობლოში შესანიშნავ და საგულისხმო ტრადიციად გადაიქცა ერთგვარი შემოქმედებითი ანგარიშით გამოსვლა ჩვენი მშობლიური დედაქალაქის—მოსკოვის ფართო საზოგადოებრიობის წინაშე, ტრადიციად გადაიქცა მოსკოველ მკითხველებისა და მაყურებელისათვის ნათელი და მკაფიო წარმოდგენის მიცემა იმის შესახებ, თუ დროის გარკვეულ პერიოდში როგორ მუშაობდნენ მოძმე ხალხების შემოქმედებითი ძალები, თუ რა ღირსეული წვლილი შეიტანეს მათ საერთო საბჭოთა სოციალისტური კულტურის საალაროში, რა გააკეთეს მათ მოძმე ხალხთა სულიერი დანათესავებისა და სტალინური მეგობრობის განმტკიცებისათვის.

თუ ხალხთა დაახლოებისა და მეგობრობის ამ ერთ-ერთ შესანიშნავ ფორმას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მშვიდობიანობის წლებში, მით უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს ახლა—დიდი სამამულო ომის დღეებში, როცა ერთ მთლიან ოჯახად უფრო მჭიდროდ გაერთიანებული მოძმე ერები, გენიალური მხედართმთავრის დიდი სტალინის წინამძღოლობით, ძაბავენ მთელ თავიანთ სულიერ და ფიზიკურ ძალლონეს ჩვენი სამშობლოს მოსისხლე მტრის, კულტურისა და პროგრესის დაუძინებელი მტრის, შუა საუკუნოებრივი რეაქციული ბნელი ძალის — ბარბაროსული გერმანული ფაშიზმის გასანადგურებლად.

ჩვენი ძლევამოსილი არმია იმარჯვებს, იგი ესოდენი წარმატებით სულ შორს და შორს—დასავლეთისაკენ მიერეკება გერმანელ ყაჩაღთა ურდოს, რომ საბოლოო სასიკვდილი ლახვარი ჩასცეს მას მისსავე საკუთარ ბუნაგში,—ამის ერთერთი მთავარი მიზეზი არის მორალურ-პოლიტიკური ერთიანობა, ჭეშმარიტად ძმური ერთსულოვნება საბჭოთა ხალხებისა, მათი უსაზღვრო ერთგულება, სიყვარული და თავდადება სამშობლოსათვის, ჩვენი დიდი კავშირისათვის, საბჭოთა ხელისუფლებისათვის, რომელმაც ყველა ერს ნივთიერი და პოლიტიკურ-კულტურული აღმავლობის უდიდესი შესაძლებლობა შეუქმნა.

დიდ სამამულო ომში რუსი ხალხის მეთაურობით მამაცად იბრძვიან საბჭოთა კავშირის ყველა ხალხის შვილები. ვინ აღნუსხავს იმ სიმამაცესა და შეუპოვრობას, გულადობასა და სიმტკიცეს, რომლებიც ყველა ეროვნების საბჭოთა ხალხის შვილებმა გამოიჩინეს მოსკოვისა და ლენინგრადის, ოდესისა და სევასტოპოლის, სტალინგრადისა და კავკასიის დაცვის დღეებში? არასოდეს არ დაგვაეიწყდება და მარად გვემახსოვრება ყველა ერის შვილისათვის დამახასიათებელი ფაქტი: უკრაინის ფარგლებში ჩვენი ჯარის პირველი შესვლის დროს, თუ რა სასოებით ეამბორა უკრაინულ მიწას ერთი უზბეკი მებრძოლი, ეამბორა, როგორც თავის აღთქმულ მამობლიურ მიწას. ეს ფაქტი გამოხატავს ყველა საბჭოთა ერის მებრძოლისა და ზურგის მუშაკის უმაღლეს და უკეთილშობილეს პატრიოტულ სულისკვეთებას.

„წითელი არმიის წარმატებანი შეიძლებოდა მტკიცე არ აღმოჩენილიყო და ისინი გაქარწყლებულიყო მოწინააღმდეგის პირველივე სერიოზული კონტრდარტყმით, რომ წითელ არმიას ზურგს არ უმაგრებდეს მთელი ჩვენი საბჭოთა ხალხი, მთელი ჩვენი ქვეყანა, წითელმა არმიამ სამშობლოსათვის ბრძოლებში უმაგალითო გმირობა გამოიჩინა, მაგრამ საბჭოთა ხალხიც პირნათლად იხდის ვალს წითელი არმიის წინაშე“. (სტალინი). ყველა სხვა მოძმე ხალხთან ერთად პირნათლად იხდიდა და იხდის თავის ვალს წითელი არმიის და სამშობლოს წინაშე ქართველი ხალხი, რომელმაც თავისი თავდადებული ბრძოლით და თავდაუზოგავი შრომით სასახელო წვლილი შეიტანა მოსისხლე მტერზე წითელი არმიის მიერ მოპოვებულ ბრწყინვალე გამარჯვებაში.

დღეს ამ ხალხის მწერლობისა და მუსიკის მოწინავე წარმომადგენლები გამოდიან დედაქალაქის წინაშე თავიანთ შემოქმედების იმ ნიმუშებით, რომლებმაც უნდა დაანახოს მოსკოვის საზოგადოებრიობას, თუ როგორ აისახა ქართველი ხალხის გმირული მონაწილეობა სამამულო ომში, თუ როგორ ემსახურებოდა ქართული ლიტერატურა და ხელოვნება ხალხში პატრიოტული სულიკვეთების გაღვივებისა და განმტკიცების ამოცანას.

საბჭოთა საქართველოს მთელი საზოგადოებრიობა გულისყურით ადევნებს თვალს, თუ როგორ შეხვდება ჩვენი ლიტერატურისა და მუსიკის მიღწევებს დედაქალაქის აუდიტორია, თუ როგორ შეფასებას მისცემს იგი ჩვენს ნამუშევარს. ეს საღამოები ერთგვარი დათვალიერებაა, ერთგვარი შემოწმებაა ჩვენი პროდუქციის იდეურ-მხატვრული ღირსებისა, მისი ზეგავლენის ძალისა, შემოწმებაა იმისა, არის თუ არა ჩვენი პროდუქცია ასულა იმ იდეურ მხატვრულ სიმაღლემდე, რომ იგი გახდეს არა მარტო ქართველი, არამედ ყველა ჩვენი მოძმე ხალხის საყოველთაო კუთვნილებად.

საბჭოთა კულტურის ქართველი შემოქმედისათვის ცნება სამშობლოსი, ცნება პატრიოტიზმისა უკვე აღარ იზღუდება ეთნიური ფარგლებით. მისი პროდუქციის მომხმარებელთა რაოდენობა უსაზღვროდ გაიზარდა, მკითხველთა კონტიგენტი და მსმენელ-მაყურებელთა აუდიტორია წარმოუდგენლად გაფართოვდა. როგორც ამას წინათ საბჭოთა ქვეყნის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი სახელმწიფო მოღვაწე ამხანაგი მიხეილ კალინინი აღნიშნავდა, დღეს ქართველი ლიტერატორი და ქართველი ხელოვანი ჰქმნის არა ათასებისა და ათეული ათასებისათვის, არამედ მილიონებისათვის. ეს არის უდიდესი ბედნიერება ქართველი შემოქმედისა, მაგრამ ამავე დროს ეს არის მოვალეობა, რომელიც უაღრესად ზრდის ჩვენს პასუხისმგებლობას. კულტურათა იმ დიად შეჯიბრებაში, რომლის ასპარეზს დღეს საბჭოთა კავშირი წარმოადგენს, ჩვენ უნდა დავიჭიროთ ჩვენი ხალხის შესაფერი მოწინავე ადგილი. ყოველ ქართველ შემოქმედს, ლიტერატურის ყოველი ჟანრის, ხელოვნების ყოველი დარგის მოღვაწეს დღეს მოეთხოვება მთელი თავისი შესაძლებლობის დაძაბვა, რომ შეჰქმნას ნაციონალური თავისებურებით აღბეჭდილი ისეთი ნაწარმოები, რომელიც ახლო მივა, ღრმად ჩასწვდება და აღელვებს ყველა მოძმე ერის შვილს, რუსი იქნება იგი თუ უკრაინელი, ბელორუსი თუ მოლდაველი.

თამარ აბაკელია—ოქტომბერი საქართველოში. (ალორელიეფის დეტალი).

ქართული ლიტერატურის საღამოები მოსკოვში

პირველი საღამო

12 მაისს, მოსკოვში, მწერალთა კლუბში შესდგა ქართული ლიტერატურის პირველი საღამო, რომელიც მოძმე ლიტერატურათა მეგობრობის დემონსტრაციად იქცა. აუდიტორია გაჭედილი იყო დედა-ქალაქის ლიტერატურული საზოგადოებრიობის წარმომადგენლებით, მწერლებით, პოეტებით, დრამატურგებით, ლიტერატურული კრიტიკოსებით.

საღამო გახსნა საბჭოთა მწერლების კავშირის გამგეობის თავმჯდომარემ ნ. ტიხონოვმა. თავის შესავალ სიტყვაში მან დაახასიათა საქართველოს ლიტერატორთა შემოქმედებითი წარმატებანი, რომელთა ხმაც გმირულად და მოწოდებად გაისმის ბრძოლის ველზე. აღფურთოვანებს რა ქართველ მეომრებს გმირობისათვის სამშობლოს სადიდებლად.

— ბრძოლებში სამშობლოსათვის,—ამბობს ნ. ტიხონოვი,—საქართველოს შვილები გმირულად იბრძვიან მხარდამხარ რუსებთან, უკრაინელებთან, ყაზახებთან, უზბეკებთან, სსრ კავშირის ყველა ხალხთა წარმომადგენლებთან. მათ წითელ არმიასთან ერთად განვლეს გზა ვოლგიდან სერეტამდე. მათი გმირობა ასახულია მგზნებარე ლექსებში, ხორცშესხმულია მკაფიო ლიტერატურულ სახეებში, რომლებიც შეჰქმნეს საქართველოს მწერლებმა.

ნ. ტიხონოვი რუსი მწერლების სახელით მხურვალედ მიესალმება ქართველ სტუმრებს და უსურვებს მათ შემდგომს შემოქმედებითს წარმატებებს.

სამამულო ომის პერიოდში ქართული ლიტერატურის მდგომარეობის შესახებ მოხსენებისათვის სიტყვა ეძლევა მწერალ ლ. ასათიანს.

მოხსენებელი ლაპარაკობს ქართველი მწერლების ახალ ნაწარმოებთა შესახებ, რომლებიც ომის დღეებში შეიქმნა. საქართველოს სახალხო პოეტმა გ. ტაბიძემ დასწერა ლექსების სამი კრებული კავკასიის, მოსკოვისა და ლენინგრადის დაცვის გმირებზე. მისი ლექსები „მამულო, სიცოცხლეო“, „ოცნება“, ფართოდ არის ცნობილი ხალხში და ფრონტზე.

სტალინური პრემიის ლაურეატმა გ. ლეონიძემ დასწერა პატრიოტული ლექსების ორი კრებული, რომელთა გმირებიც ქართველი მეომრები არიან. გმირულად გაისმის ს. ჩიქოვანის პოეტური ხმა, რომელმაც დასწერა მგზნებარე ლექსები ხალხთა სტალინური მეგობრობის შესახებ.

ნაყოფიერად მუშაობენ ომის დღეებში პროზაიკოსები, დრამატურგები — კ. ლორთქიფანიძე, შ. დადიანი, კ. გამსახურდია, დ. შენგელაია და სხვები.

მნიშვნელოვანია ქართველი მწერლების წვლილი სამამულო ომის ლიტერატურაში,—ამბობს დასასრულს ამხ. ასათიანი.—მაგრამ ჩვენს მწერლებს ჯერ კიდევ მოლიანად არ მოუწდიათ ვალი ხალხის წინაშე, ფრონტის წინაშე. კეთილშობილურ და საპატიო ამოცანას წარმოადგენს მაღალხარისხოვან ნაწარმოებთა შექმნა ხალხთა დიადი მეგობრობის შესახებ, მეგობრობისა, რომელიც დიდმა სტალინმა გამოსჭედა, რომელიც სამუდამოდ განმტკიცებულია ბრძოლებში ჩვენი სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის.

მოხსენების შემდეგ თავიანთი ნაწარმოებები წაიკითხეს გ. აბაშიძემ, ი. აბაშიძემ, ვ. გაბესკირიამ, რ. გვეტაძემ, ი. გრიშაშვილმა, კ. კალაძემ, ა. ჯაფარიძემ, ი. მოსაშვილმა, გ. ტაბიძემ, ს. ჩიქოვანმა და კ. ჭიჭინაძემ. მათი ნაწარმოებების თარგმანები წაიკითხეს ა. ადალსმა, ვ. დერჟავინმა, ვ. ზვიაგინცევამ, ლ. პენკოვსკიმ, ი. სელვინსკიმ, ს. სპასკიმ, ნ. ტიხონოვმა და ს. შერვინსკიმ. ნ. ტიხონოვმა წაიკითხა აგრეთვე გ. ლეონიძის ლექსების თარგმანები.

დასასრულ შესდგა დიდი კონცერტი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს ქართული ხელოვნების ოსტატებმა.

მეორე საღამო

კავშირთა სახლის სვეტებიან დარბაზში შესდგა ქართული ლიტერატურის მეორე საღამო. საღამო გახსნა საბჭოთა მწერლების კავშირის გამგეობის თავმჯდომარემ ამხ. ნ. ტიხონოვმა. მისი შესავალი სიტყვა მიძღვნილი იყო ქართველი ხალხის მრავალსაუკუნოვანი კულტურისადმი, ქართული ლიტერატურის საუკეთესო წარმომადგენლებისადმი, რომლებიც სამამულო ომის მრისხანე დღეებში თავიანთი შთამაგონებელი სიტყვებით რაზმავენ ხალხს გერმანელ ბარბაროსთა წინააღმდეგ საბრძოლველად.

მოხსენებით თემაზე: „ქართული ლიტერატურა სამამულო ომის დღეებში“ გამოვიდა ამხ. ბესო ჟღენტი.

საღამოს მხატვრული განყოფილების დასაწყისში ს. ჩიქოვანის რუსულ ენაზე თარგმნილი ლექსების კითხვით გამოვიდა რადიოკომიტეტის დიქტორი ამხ. ლევიტანი. თავიანთი ნაწარმოებები წაიკითხეს პოეტებმა ი. გრიშაშვილმა, კ. კალაძემ, ა. მაშაშვილმა, გ. ტაბიძემ, ს. ჩიქ[illegible]ვანმ, კ. ჭიჭ[illegible]ძემ, მათი ლექსების თარგმანი წაიკითხეს ადალსმა, დერჟავინმა, ზვიაგინცევამ და პენკოვსკიმ. გ. ლეონიძის ლექსთა თარგმანი წაიკითხა ნ. ტიხონოვმა.

საკონცერტო განყოფილებაში მონაწილეობა მიიღეს საქართველოს სს რესპუბლიკის სახალხო არტისტებმა ვ. ანჯაფარიძემ და თ. ჭავჭავაძემ. მათ წაიკითხეს გ. აბაშიძის, ი. მოსაშვილისა და გ. ტაბიძის რუსულ ენაზე თარგმნილი ლექსები.

კონცერტში მონაწილეობა მიიღეს საქართველოს სს რესპუბლიკის სახალხო არტისტებმა პ. ამირანაშვილმა, დ. ბადრიძემ, დ. გამრეკელმა, ნ. ცომაიამ, სოლისტმა ბ. კრავიშვილმა, თბილისის კონსერვატორიის სტუდენტმა ლ. გოცირიძემ. საღამო დამთავრდა სსრ კავშირის სახალხო არტისტ კაჩალოვის გამოსვლით, რომელმაც წაიკითხა გ. ტაბიძისა და გ. ლეონიძის რუსულ ენაზე თარგმნილი ლექსები.

ქართველი პოეტებისა და ხელოვნების ოსტატთა გამოსვლას მრავალრიცხოვანი აუდიტორია გულთბილად შეხვდა. ეს შეხვედრა იქცა საბჭოთა კულტურის ერთიანობის ახალ ნათელ დემონსტრაციად.

ესქილე

მიჯაჭვული პრომეთე

პროლოგი

(მთიანი ადგილი. ღმერთ-მჭედელს ჰეფესტს, ძალას და ძალადობას — ზევსის დამონებს—შებორკილი პრომეთე შემოჰყავთ).

ძალა. ჩვენ მივაღწიეთ დედამიწის შორეულ საზღვარს.
სკვითების ველებს, უკაცრიელს და უდაბურსა.
ჰეფესტო, უნდა შეასრულო მამის ბრძანება:
მიდი, ფოლადის მარწუხების ხუნდი დაადე
და თვალშეუდგამ კლდეს მიჯაჭვე ბოროტმოქმედი.
შენი მშვენება და სათავე ყოველ ხელობის —
ცეცხლი გიზგიზა მან მოგპარა მომაკვდავთათვის.
მაგ ცოდვის გამო ღმერთებისგან სასჯელს მიიღებს,
10 რომ დაისწავლოს სიყვარული ზევსის მძლავრობის,
კაცთმოყვარობა ვინაც დაჰგმო, გადაივიწყა.
ჰეფესტი. შენ ძალავ, და შენ ძალადობავ, ზევსის ბრძანება
უკვე ბოლომდის შეასრულეთ შეუფერხებლად,
მე კი ღმერთს, სისხლით ნათესავსა როგორ ვაკადრო
გრიგალებისგან დაუფარავ კლდეზე მილურსმნვა?!
უნდა გავბედო, რადგან სუფევს უცილებლობა!
გარდუვალია მკაცრი ნება მამა-ღმერთისა.
მაღალ ზრახვათა მაცნე ფემის ბრძენთბრძენო,
ჩემდა და შენდაც სავალალოდ და უნებურად
20 უნდა ფოლადით ამ უდაბურ კლდეს მიგაჯედო,
სად ვერვის სახეს ვერ იხილავ, ვერვის მოუსმენ.
ცეცხლებრ შემწველი, მზე მძვინვარი ტანს დაგიხრუკავს.
საშინელ ტანჯვით მხოლოდ იმ წუთს დაელოდები,
ჭრელკაბიანმა გრილმა ღამემ დღე რომ დააცხროს.
მაგრამ მზე წაშლის და გააშრობს განთიადის ცვარს.
ასე მარადის შეგაძრწუნებს მწარე ტკივილი.
უზენაესი შენი მხსნელი ჯერ არ შობილა.
ეს გერგო ახლა ჯილდოთ კაცთა სიყვარულისთვის.
არ გაშინებდა ღმერთს ღმერთების რისხვა და წყრომა.
30 განუზომელად ქომაგობდი ადამიანებს.
ამიტომ დადექ აწ დარაჯად უდაბურ კლდეთა,
მუხლმოუდრეკლად და უძილოთ, სვეტადქცეული.
ჰაერს ამაოდ შეაშფოთებ ზახილ-გოდებით,
რადგანაც ზევსის გულში ჰბუდობს სასტიკი რისხვა.
სასტიკი არის მბრძანებელი ახალი მუდამ.
ძალა. კმარა. ამაოდ ნუ წუწუნებ და აგვიანებ.
ღმერთების მგმობი ღმერთი რისთვის არ გეჯავრება,
ვინც მომაკვდავებს საუნჯენი შენი გადასცა?
ჰეფესტი. ერთი სისხლის და ძველი ძმობის ძალა მაშინებს
40 **ძალა.** შენ მართალი ხარ, მაგრამ მაინც, მამის ბრძანება
არ შეასრულო,—ეგ საშიში უფრო არ არის?
ჰეფესტი. შენ მუდამ მკაცრი, გულქვა, ციური და პირქუში ხარ.
ძალა. ცრემლი მალამო ნუ გგონია. ფუჭი შრომაა
და სარგებელის ნაცვლად მხოლოდ ხიფათს შეგამთხვევს.
ჰეფესტი. ო, ახლა როგორ მეზიზღება ჩემი ხელობა.
ძალა. რად გეზიზღება? ამ შრომაში, აშკარად გეტყვი,
დღეს ჭეშმარიტად შენ ხელობას ბრალს ვერვინ დასდებს.
ჰეფესტი. ნეტავი ვისმე სხვას სცოდნოდა ჩემი ხელობა.
ძალა. ყოველ ღმერთს თვისი მძიმე შრომა წილად არგუნეს,
50 თავისუფალი მბრძანებელი მხოლოდ ზევსია.
ჰეფესტი. ვიცი. ამაზე არაფერი არა მეთქმის რა.
ძალა. მაშ, ნუ აყოვნებ! შემოარტყი ეგ სალტეები,
მამა-მშობელმა შენ უსაქმოდ რომ არ გიხილოს.
ჰეფესტი. აი ხომ ხედავ: ხელთხუნდები უკვე ავიღე.
ძალა. ხელთ შემოარტყი. მოქნეული დაარტყი ურო.
დასცხე, დაჰკარი მთელის ძალით. კლდეს მიალურსმე.
ჰეფესტი. გათავდა. იგი შრომა-ჯაფა არ იყო ძნელი.
ძალა. კიდევ დაჰკარი! მოუჭირე მაგრად მარწუხი,
ეს ოსტატია: გზას მოსძებნის უგზოობაშიც.
60 **ჰეფესტი.** აი, ეს მხარი დაუმსმხვრეველ სალტეებშია.
ძალა. ახლა მეორეც ჩაუჭედე! იცოდეს ბრძენმა,
რომ მამა ზევსი მასზე უფრო შორსმჭვრეტელია.
ჰეფესტი. მხოლოდ ის გამსჯის, კარგად ვიცი, სხვა კი ვერავინ.
ძალა. ახლა ფოლადის წამახული და ბასრი პალო
მკერდში ძლიერად დაატარე და გაუყარე.
ჰეფესტი. ვაი, პრომეთე, შენი ტანჯვა ვით ავიტანო!
ძალა. არ გეშინია, ზევსის მტრის წინაშე მოთქმის?
ფრთხილად: გოდება არ მოგიხდეს საკუთარ თავზე.
ჰეფესტი. შენ ხედავ სურათს გულშემზარავს შენივე თვალით.
70 **ძალა.** ვხედავ: დადგენილ სასჯელს იღებს კუთვნილისამებრ.
ახლა ნეკნებზეც შემოაჭდე მას მარწუხები.
ჰეფესტი. ძალად ვაკეთებ მე ყველაფერს, ნუღარ მაქეზებ.
ძალა. მე განა მარტო წაგაქეზებ? გიბრძანებ კიდეც.
ჩაბრძანდი ქვევით. დაადევი ფეხზეც ხუნდები.
ჰეფესტი. ყველაფერს მოვრჩი. დიდი შრომა არ გამოლია.
ძალა. მიდი, პალოთა ეს რგოლებიც კლდეში ჩასჭედე.
შენ აგებ მკაცრი მოსამართლის წინაშე პასუხს.
ჰეფესტი. გრუხუნის მსგავსი ეგ შენი ხმა საზარელია.
ძალა. იყავ გულჩვილი, მაგრამ ახლა ჩემს სიამაყეს,
80 რისხვას, სიმკაცრეს ნუ ჩამითვლი დანაშაულად.
ჰეფესტი. შეგოჭილია ბორკილებით სულმთლად. წავიდეთ.
ძალა. მაშ, ითავხედე! იმ ხანმოკლე უსუსურთათვის
მოჰპარე ღმერთებს საუნჯენი. მოვიდნენ კაცნი
და ახლა შენი ჭირთა ნავი მათ ამოხაპონ.
ამაოდ გთვლიან, შენ პრომეთე, ყველა უკვდავნი
წინასწარმეტყველად. ბრძენი თუ ხარ, მოდი განსჯიდეს:
ტანჯვის ბადიდან თვითონ როგორ დაიხსნა თავი!
(ჰეფესტი, ძალა და ძალადობა მიდიან. რჩება კლდეზე მიჯაჭვული პრომეთე. წმიდა ეთერო და ფრთამალნო, თქვენ ყველა ქარნო.
ზღვა, მდინარეთა სათავენო, უამრავ ზვირთთა
90 სრბოლავ, ღიმილო სხივოსანო, შენ დედამიწავ,
ყოვლისმხილველო მზისა დისკოვ, — ყველას მოგიხმობთ!
ხედავთ, თვით ღმერთი ღმერთებისგან ვით ვეწამები,
ძვალდალეწილი, განგმირული ურჯულოთაგან!
ათიათასი საუკუნის განმავლობაში,
ჟამთა სრბოლაში ჩემი ტანი აქ დაიშლება.
ამ ბორკილებით ეს შერცხვენა თავს დამატეხა
ნეტარ ღმერთების ბრძანებელმა, ახლადშობილმა.
ვაი-მე, ვაი, ამ დღევანდელ ტანჯვასა ვგლოვობ
და თან ხვალინდელ წამებასაც,—ორთავეს ერთად.
100 მძიმე ტკივილთა დასასრული როს ირიყრაჟებს?
მაგრამ რას ვამბობ! რაც შემემთხვა, ადრეც ვიცოდი.
მოულოდნელად შემზარავი უბედურება
არ დამატყდება და ამიტომ უნდა ადვილად
გადავიტანო ჩემი ხვედრი, რადგანაც ვიცი:
გარდუვალობის მბრძანებლობა უძლეველია.
ჩემს მძიმე ხვედრზე მე რომ ვდუმდე, ანუ ვგოდებდე,
ეგეც და იგიც მეზიზღება. ავს ვიტან მისთვის,
რომ უხვი განძი გადავეცი ადამიანებს.
110 ლერწმის ღეროში შევინახე ფარულად ცეცხლის
უქრობი წყარო და სათავე. იგი კაცთათვის
არის მრავალთა ხელობათა მასწავლებელი
და დიდზე დიდი ცხოვრების გზა. ამ ცოდვის გამო
ვარ მიჯაჭვული ბორკილებით თავღია ცის ქვეშ.
ვაიმე, ვაი!
ეს რა ექოა კაეშნიანი,
სურნელი თანაც?
ღვთის მოციქულთა თუ მოკვდავთა
მესმის ძახილი?
აქ ამოდიან, უდაბურ კლდეზე,
120 რათა ციცაბო ბნელ ქარაფებში
დასტკბნენ ამ ჩემი გაუგონარ წამების ხილვით.
მომიახლოვდით, შემომხედეთ. აი, ეს მე ვარ,
ბორკილგაყრილი და სამრალო, ღმერთი მოძულე,
მტერი ზევსისა, შავი ჭირი იმ ღმერთებისთვის,
ზევსის წინაშე სამარცხვინოდ ქედს რომ იხრიან,
წამებული ვარ კაცთა დიდი სიყვარულისთვის.
ვაჰ-მე! კვლავ მესმის ფრინველთ ფრენა, ხმაური, სტვენა.
გაშლილ ფრთათაგან შორს ჰაერი თრთის და ელარუნებს.
მზარავს ყოველი, რაც კი რამე მიახლოვდება.

თარგმანი ბ[illegible] დან ალ. ქუთათელისა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ელიზბარ პოლუმოკრდვინოვი

ვაჟკაცის მარჯვენა

დონის ტრამალებზე კაზაკთა ცხენოსანი კორპუსი მთელი ღამის განმავლობაში წინ მიიწევდა. შორი შემოვლით დონი უნდა გადაელახათ, ღრმა ზურგში შეჭრილიყვნენ და სწრაფად უკან დახეულ მტერს წინ დახვედროდნენ. მოხდენილ ცხენებს, კაზაკებს, ესმოდათ წყნარი დონის დუდუნი, როგორც გულჩათხრობილის მოთქმა, თვით დონსაც ესმოდა ცხენის ტორების თქარა-თქარი და შიგადაშიგ იარაღის ჩხარუნი.

ღამის მსუბუქ და თხელ ნისლში გახვეულ ცაზე კანდელებივით ბეუტაგდნენ ვარსკვლავები. ხანდახან ზეცას ბრწყინვალე ცისარტყელებივით გადაევლებოდა ხოლმე მაღლა ატყორცილი მაშხალები. სადღაც, ცისა და მიწის შემაერთებელ ხაზთან კი ყუმბარები სკდებოდნენ დროდადრო.

კაზაკებმა ჭობლიური მდინარის ფონი ადვილად მონახეს. ცხენებმა გასცურეს წყალი. რიყიანეზე მხედრები დაქვეითდნენ, განლაგდნენ, ჩასანგრდნენ. თავზე ეხურათ კეფაზე გადაწეული ნაცრისფერი ფაფახები, შუბლზე კი ფაფანაკებივით ეყარათ სქელი, ღამის ნამიანი ჰაერით შერბილებული ჭოჩორი.

კარგა გათენდა. მტერი მაინც არ სჩანდა. ამ წყეულ გერმანელებს უგრძნიათ მოსალოდნელი ხიფათი და თურმე მთელი ღამის განმავლობაში თავდაცვას აგებდნენ. შურისძიების წყურვილით აღფსილ კაზაკებს ლოდინი აღარ შეეძლოთ. არც დაყოვნება შეიძლებოდა. ფიცხელი ბრძოლა გაჩაღდა. ქვეეზებმა დაიწყეს, თვითმფრინავები ჩაერევნენ და ხმალმა დაასრულა ბრძოლა.

* * *

ფარღალალა ქოხში, უბრალო გრძელ მაგიდასთან, თეთრს, მაგრამ უკვე წითელი ლაქებით დაფარულ ხალათში, იდგა კორპუსის ქირურგი და დაუსვენებლივ მუშაობდა. საკაცით კიდევ ერთი დაჭრილი შემოიყვანეს და მაგიდაზე დააწვინეს. ექიმმა დახედა დაჭრილს, რომლის მკერდზეც ჩვარიანით იდო მარჯვენა მკლავი.

— მაქსიმოვ, შენა ხარ?!—დაბალი, თანაგრძნობის გამომხატველი ხმით მიმართა ექიმმა.

— მე ვარ, ვლადიმერ ბესარიონის-ძევ. ფესმიდ მოვხვდი თქვენს ხელში. მომაცილეთ ეს მკლავი. მე მას იდაყვს ქვევით სრულებით ვერ ვგრძნობ,—მღელვარედ გამოელაპარაკა მაქსიმოვი.

— არა, კაპიტანო, დამშვიდდით, ამ ვაჟკაცურ მარჯვენას ვერ გავიმეტებ,—უპასუხა ექიმმა და მუშაობას შეუდგა.

ესკადრონის ფეთაური მიხეილ მაქსიმოვი, დონელი კაზაკი, დაუცხრომელი მებრძოლი ჯერ კიდევ შარშან ბარძაყში დასჭრეს. მაშინაც ვლადიმერ ბესარიონის-ძემ გაუკეთა ოპერაცია. საველე ჰოსპიტალში მხოლოდ ერთ თვეს დაპყო და ისევ თავის ნაწილისაკენ გამოაშურა. იმ ბრძოლაში მაქსიმოვმა წითელი დროშის ორდენი დაიმსახურა. დაბრუნებულმა ფეთაურმა ექიმი ინახულა, გადაჰკოცნა, კარგად მიმკურნალეო, ორთავე ფეხზე შესანიშნავად ვდგეგარო. როდესაც ჩვენები ვოროშილოვგრადს იდებდნენ, მაქსიმოვი კვლავ მუსრავდა მტერს. ეს უშიშარი ფეთაური სწორედ იმ ქარცეცხლში შეიჭრებოდა ხოლმე, სადაც სიკვდილი ყოველ ნაბიჯზე დადარაჯებული იდგა. ფეთაურ გულმკერდში დასჭრეს. ნეკნი დაუზიანდა. ვლადიმერ ბესარიონის-ძემ ვაჟკაცურ მკერდს ეს ნეკნიც შეუნარჩუნა, მოურჩინა. გამოჯანსაღებული მაქსიმოვი ფეთაურთაც რომ დაბრუნდა, ნაწილში, ვლადიმერ ბესარიონის-ძემ ხუმრობით უთხრა:

— კაპიტანო, მხოლოდ თავს გაუფრთხილდი, სხვა ყველაფერს აღვიდგენ, მაგრამ მაგას კი ვერ შეგიცვლი.

— ვიცდები, ვლადიმერ ბესარიონის-ძევ,— მხიარულად უპასუხა მაქსიმოვმა.

მაშინ მაქსიმოვის მკერდს უკვე მეორე ორდენიც აშშვენებდა, რომლებიც ჯერ კიდევ წინა ბრძოლებში ჰქონდა მიღებული.

ახლა მაქსიმოვი გაუნძრეველად იწვა. ჭეარე ტკივილებს უხმოდ იტანდა. ვლადიმერ ბესარიონის-ძე კი დამტვრეულ ძვლებს ალაგებდა, ვაჟკაცის მკლავს მზრუნველად უვლიდა, „ამის ხმლის ვადას არ დავიობლებო“, ფიქრობდა გულში და თაბაშირს აკრავდა, შვება აგრძნობინა დაჭრილს.

ვლადიმერ ბესარიონის-ძემ ეს ღამეც მუშაობაში გაათენა. მხოლოდ დილას იგრძნო დაღლილობა. ნართან მიწვა. შავი, გრუზა თმა შუბლზე გადმოეყარა, სიხარულით აღსავსე კმაყოფილება ძილშიც კი სახეზე დასთამაშებდა. ბედნიერი ძილით ეძინა. ან როგორ არ უნდა სძინებოდა ბედნიერი ძილით? რამდენი მებრძოლის სიცოცხლე გადაარჩინა მან. რამდენს მისცა შვება, რამდენი სამშობლოსათვის თავდადებული შვილი წამოაყენა ფეხზე. ის ხომ სამშობლო ომის პირველივე დღეებიდან მხარდაშხარ მიჰყვება გვარდიულ ცხენოსანთა კორპუსს. ცეცხლში, ყუმბარების სკდომის დროს, ტყვიების ზუზუნში ხელიდან არ გაუშვია თავისი იარაღი, უიმედოთ არ მიუტოვებია დაჭრილი მებრძოლი.

ფაფარაშლილ ცხენებივით მღელვარედ მიჰქროდნენ დღეები, გადიოდნენ თვეები. ჩვენებმა დნეპრიც გადალახეს. გვარდიული ნაწილი ბრძოლით მიიწევდა წინ. მხარდაჰხარ მიჰყვებოდა მას ვლადიმერ ბესარიონის-ძეც თავისი იარაღით, თავისი გამოცდილებით, სამშობლოსათვის თავდადებულთა წინაშე მოვალეობის გრძნობით.

ღრმა ზურგში მოექცა მაქსიმოვი. სწუხდა. იჩქაროდა. მისი მკლავის მორჩენა ნელა მიმდინარეობდა, ფიქრობდა, მებრძოლებს სადმე მაინც წამოვეწიოო, საზღვარზე მისვლა არ მიმასწრონო.

* * *

ახლად აღებულ ქალაქში შენაერთი შეჩერდა. მათ ქალაქის მთავარი ეუჩა ცოცხალ ყვავილებზე გადაიარეს, მცხოვრებლებმა გაუშალეს ფიანდაზად. ღირსნიც იყვნენ ამისა.

საღამოს ხანს შენაერთის მეთაური მამაც მებრძოლებს აჯილდოებდა. მის წინ იდგა ვლადიმერ ბესარიონის-ძე. მეთაურმა უბრალოდ სთქვა:

— ვაჟკაცების ქვეყანაში აღზრდილს, მზიური საქართველოს შვილს, ვლადიმერ ჭიჭაღუას ვაჯილდოვებ წითელი ვარსკვლავის ორდენით.

გვარდიული ნიშნის გვერდით აენთო მეწამული ფერის ხუთქიმიანი ვარსკვლავი.

ამ დროს მებრძოლთა რიგებიდან დიზგის წკრიალით წინ წამოვიდა ტანადი, ღიმილით ანთებული სახის მეთაური. მან მარჯვენა ხელი მაღლა ამართა და სთქვა:

— ვლადიმერ ბესარიონის-ძევ, ნება მიბოძეთ მოგილოცოთ და გადაგხვიოთ აი, ეს მარჯვენა, რომელიც თქვენ მე შემინარჩუნეთ. და კაპიტანმა ოდესღაც მოსაკრძალად გამეტებული მკლავი სიყვარულით გადაჰხვია სამედიცინო სამსახურის გვარდიის მაიორს ვლადიმერ ბესარიონის-ძეს, მებრძოლმა მეგობრებმა ერთმანეთი გადაჰკოცნეს.

„გაერთიანებულ ერთა სამხედრო ლექსები“

ამ ცოტა ხნის წინათ ამერიკაში გამოვიდა სამხედრო ლექსების კრებული, რომელიც შეიცავს 20 ქვეყნის 150 პოეტის ლექსს, კრებული შეუდგენია ამერიკელ მწერალს ჯონ დევიდმენს ამერიკელ მწერალთა ლიგის დარმარვით, მასში წარმოდგენილი არიან საბჭოთა მკითხველებისათვის ცნობილი მწერლები, მათ შორის, ლეო არაგონი, კარლ სენდბერგი, ბ. ბრეხტი, ჯონ კონფორდი (ესპანელი მწერალი, რომელიც ფაშისტებთან ბრძოლაში დაიღუპა) ახლახან დაღუპული ნორვეგიელი მწერალი ნორდალ გრიგი და სხვა. კრებულში მოთავსებულია მრავალი ლექსი, რომლებიც მოწმობენ მსოფლიოს თავისუფლებისმოყვარე ხალხთა ღრმა სიმპატიასა და სიყვარულს საბჭოთა კავშირისა და მისი გმირული წითელი არმიისადმი. ასეთია, მაგ. სამხრეთ ამერიკელი პოეტი ქალის რუტ მილერის, არგენტინელი პოეტის ედუარდ კალამაროს, ჩილელი პოეტის პაბლო ნერუდას, ამერიკელი პოეტების ლენგსტონ ხიუზის, არტურ შუტცერის, უილიამ როზენეტის ლექსები და პოემები.

რუსული კრიტიკა ამ წიგნის ერთ-ერთ მთავარ ნაკლად ასახელებს იმას, რომ რუსი საბჭოთა პოეტები მასში წარმოდგენილი არიან შემთხვევითი ავტორების სახით, ხოლო საბჭოთა უკრაინის და ბელორუსიის პოეტები სრულიად არ არიან წარმოდგენილი.

კოლაუ ნადირაძე

ოდესას

აყვავებული ზღვის სანაპირო
შენი ტყვეობის ძლევას ელოდა
და შენს დიდ ბრძოლებს, ქალაქო
გმირო,
ჩვენ გავცქეროდით საქართველოდან.

ცეცხლის გრიგალში გასჭედე ბედი
მტერს ჩაესაფრე დაჭრილი ლომი,
რომ საშინელი და გადამწყვეტი
გადაგეხადა ახალი ომი.

და თუ შენს ზეცას მტერი ოდესღაც
სისხლით დამთვრალი მოსავდა
თალხი,—
გოლიათივით ამდგარ ოდესას
ზეიმით ხვდება საბჭოთა ხალხი.

შენს სადიდებელ ქვემეხთა გრიალს
აყვავებული ზღვის სანაპირო
უწყობს შავი ზღვის ტალღების
შრიალს
ჩვენო ქალაქო, ქალაქო გმირო!

მარიკა მიქელაძე

თერგის ნაპირზე

ლღუმან ხევები. სიჩუმეში ღამე მისცურავს.
ლღუმან ნაძვები და დუმილში ფიქრებს ათოვენ.
სამაგიეროდ ფეხმორთხმულნი დარბაისლურად
ცაზე დამსხდარი ვარსკვლავები მასლაათობენ.

უცებ დაჩუმდნენ. ჩამოჰხედეს — ჯმუხი კლდე არი,
აქ ერთი ვეფხვი ორმოც ათთარს შესჭიდებია.
წევს ტყვიამფრქვევთან ამ ფოლადის თანაზიარი,
ხელი არ უკრთის, თვალი უჭრის გაშლილ მხრებიანს.

მისმა ქვეყანამ წარმოგზავნა კარის დამცველად,
ის აქ გუშაგობს, — მტრად მოსული ცოცხლად ვინ წავა?
წევს ვაჟკაცი და განუხრელად, ურყევად სცელავს
მათ, ვინც მოსულა მისი მიწის წასაბილწავად,

ვინც მის სიმშვიდეს მოხდომია, როგორც ნადირი,
რომ გადათქეროს მისი ყოფნა და მისი კერა,
ფეხქვეშ გაიგდოს მისი დედის თეთრი მანდილი
და ჩააჩუმოს მისი შვილის ლაღი სიმღერა.

უკვე გვამებით მოიფარა თერგის ნაპირი,
გათავდა ტყვიაც. ის წამოდგა წელგამართული.
რვა დარჩა კიდევ, მისკენ იწევს რვა ძალთაპირი,
მას შერჩა მხოლოდ ბებუთი და გული ქართული.

დაიჭრა მხარში. გულისპირი ალისფერია.
გამართა მკლავი და მტრებს ჯიქურ გადაერია.

— ერთი! — რომ მუდამ ეფრქვეოდეს მამულს დილის მზე.
— ორი! — ცა ჩვენი ვერ ჩააქროს მტერმა ვეროდეს:
— ეს — ჩვენს დედათა ცრემლებისთვის და მანდილისთვის,
— ესეც ომისთვის, რომ შვილები ლაღად მღეროდნენ.

შვიდჯერ შემართა ბებუთი და დაეცა შვიდი,
მერვეს ხელდახელ შეეჭიდა ვეფხვი მგზნებარე.
უცებ მტრის ხელში გაიელვა და მძიმე ბინდი
ბაბუა ცეცხლმა და ცეცხლს ლანდნი გადაეფარნენ.

და კვლავ ვარსკვლავნი დასცქერიან თვალით კეთილით:
ქართლის ზღუდესთან, სადაც კარად ჯმუხი კლდე არი,
ორმოცი ჰყრია გერმანელი ტანდაფლეთილი
და კლდის კვარცხლბეკთან — ერთი ვეფხვი მკერდნატყვიარი.

დაკოდილ მკერდით დანდობია საყვარელ მიწას.
მკვდარია იგი, მაგრამ მკვდარიც სამშობლოს იცავს.

ბურის მოსავლის აღება. სურათი მხატვ. ა. ციმაკურიძისა.

პროფ. იუსტინე აბულაძე

„მზიანი ღამე“ და „ცათა კანდელი“ ვეფხის-ტყაოსანში

„ვეფხის-ტყაოსნის“ ტექსტზე მუშაობის პროცესში, პოემის ავტორის ფილოსოფიური და რელიგიური აზროვნების წყაროს ძიების დროს, ჩვენთვის ნათელი გახდა პოემის დღემდის გაუგებარი რამდენიმე ადგილი. ამ ერთი ასეთი ადგილიც:

ამთანდილი, მეორედ გაპარვით წასული ტარიელთან, მიდის და მისტიკოს გულმდუღარედ, საყვარლის მოშორებით დასევდიანებული, და ამბობს:

„ჰე მზეო, ვინ ხატად გთქვეს მზიანისა ღამისად,
ერთარსებისა ერთისა, მის უკამოსა ყამისად,
ვის მორჩილებენ ციერნი ერთის იოტის წამისად!..
ბედსა ნუ მიქცევ, მიაჯე შეყრამდის ჩემად და მისად.
„ვის ხატად ღმრთისად გიტყვიან ფილოსოფოსნი წინანი,
შენ მიშველე რა ტყვე-ქმნილსა ვაჟვნი მაბიან რკინანი“..

აქ ვზე გამოცხადებულია „ხატად მზიანისა ღამისა—ერთ-არსებისა ერთისა“.

რა არის ეს „მზიანი ღამე“, რომელიც ერთარსებისა ერთისა სიმბოლოდ არის აღნიშნული და რომლის ხატად მზეა გამოცხადებული?

რუსთველოლოგების მეტი წილი ამ ადგილით ჰგულისხმობს „სამებასა ერთ არსებასა და განუყოფელსა“. თვით ეს „მზიანი ღამე“ კი იწვევს მათში გაუგებრობას, ამიტომაც საკვირველი არ არის, თუ სიუბლეო გამოცემის ტექსტის დამდგენ კომისიაში წინადადება იყო მის შესასწორებლად შემდეგი სახით:

„იტყვის: ჰე მზეო, ვინ, ხატად გთქვეს ზენაისა სამისად,
ერთარსებისა ერთისა“... და სხვ.

ასეთი წაკითხვას, მართლაც, ბევრი იზიარებდა ხსენებულ კომისიაში და ხმის უმეტესობით თითქმის გადაწყდა, მაგრამ წამსვე ჩაიფუშა, რადგან შემჩნეული იყო იქვე, რომ ასეთი თვითნებობა ტექსტის დადგენაში დაუშვებელია.

მაგ რაშია საქმე?

საქმე ის არის, რომ პოემაში სჩანს ირანელთა ძველის-ძველ სექტის ე. წ. სეფასიანების სექტის გავლენა.

როგორც ცნობილია, ირანელები ფუსოფარ დროიდანვე აღიარებდენ ასტრალურ კულტს, რომლის ნიადაგზედაც წარმოიშვა თერგია შვიდი მნათობისა და შვიდი ცის შესახებ, რაც დღემდის მტკიცედ არის დაცული მათში.

ამ ძველის-ძველი რელიგიის გავლენას ქვეშ როგორც ირანელებს, ისე არაბებს დღესაც მტკიცედ სწამთ, რომ მაჰომედი ამაღლდა მერვე ცაში, სადაც მის ადგილსამყოფელს არშ ეწოდება. ქრისტე კი ეფერა ავიდა მე-4 ცის ზევით—და დარჩა აქ, რადგან დააკავა თან წადებულმა ნეშმა. ეს მეოთხე ცა, იმავე სექტის მოძღვრებით, ითვლება ეზის სადგურად, რადგან მე-4 ადგილზეა მიწიდან დაშორების ხარისხის მიხედვით. მაგრა კი სამყაროს შუაგულშია.

იმავე სექტის რელიგიიდან მომდინარეობს რწმენა, რომლითაც სამოთხე მდებარეობდა სხვადასხვა ცაზე მეცხრე ცამდის. მეათე და უკანასკნელ ცაზე კი მდებარეობდა სამოთხეთა სამოთხე, რომელზედაც სუფევდა გახუსაზღვრელი ნეტარება, მზიანი ღამე და მუდმივი ხილვადობა ღმრთისა, თუ კი ვინმე ეეშმარიტების გზაზე მდგარი გახდებოდა ამ მეათე ცაზე ასვლის ღირსი.

როგორც ცნობილია, მთელი ეს სისტემა შეინიშნება სუფიების მთავარ სწავლა-მოძღვრებაში იმ განსხვავებით, რომ იქ ცათა შესატყვისად მთელი კიბეა შეკვნილი თავისი საფეხურებით.

მაგრამ აქ განსაკუთრებით საინტერესოა ის ფაქტი, რომ სეფასიანების მოძღვრებას სულთა გადასახლების შესახებ ადგილი აქვს პლატონის ფილოსოფიურ სისტემაში, რაც მოწმობს, რომ იგი ათვისებულ იქმნა პლატონის მიერ სულთა თანრიგების ანუ სულთა სირას სახით, რაც შემდეგში გადავიდა და სწრაფად განვითარდა ნეოპლატონიზმის ეიმდევართა მოძღვრებაში.

სეფასიანების მოძღვრებით, ღმერთმა შექმნა სამყარო რამდენჯერმე. თავდაპირველად მან გააჩინა ანგელოზი ბაჰმან, შემდეგ, ამ ანგელოზის საშუალებით—ზნათობები.

მზე ღმერთის ხატად ითვლებოდა, იგი თუმცა ხატია სამყაროს შემოქმედისა, მარადისობას დაუფლებული ერთარსებისა, მაგრამ ღმერთი მაინც არ არის.

ღმერთისადმი ლოცვა-ვედრება შესაძლებელია ზხლოდ ვარსკვლავების საშუალებით, რომლებიც ისე არიან ღმერთთან დაახლოებულნი, რომგორც მეფესთან—მინისტრები და დარბაისლები.

ამნაირად, სეფასიანების სექტის მთავარი თვისებაა ცის მნათობების და ცათა რწმენა, პირველი ციდან დაწყებული თვით მე-9 და მე-10 ცამდის. სეფასიანების მოძღვრებით, „მზე მზიანი ღამის“ ხატია, მზიანი ღამე-კი სუფევს სამოთხეთა სამოთხეში, რომელიც მე-10 ცაზეა, ე. ი. იქ, სადაც ადამიანი ღმერთის მუდმივს ხილვაშია, მისი სულის მარადისობაში გადასახლების შემდეგ.

ახლა ვნახოთ, მართლა არის თუ არა ეს „მზიანი ღამე“ „ვეფხის-ტყაოსანში“ და თუ არის, რა სახით არის იგი გამოვლინებული?

ამისათვის საკმაოა მოვიყვანოთ შემდეგი ადგილები:

ნესტან-დარეჯანი თავის მიჯნურთან შეეტრფებზე სასოწარკვეთილი, ასე სწერს მას ქაჯეთის ციხიდან:

...„შენმან მზემან, უშენოსა, არვის
მიჰხვდეს მთვარე შენი,
შენმან ზზემან, ვერვის მიჰხვდეს,
მოცავდიდენ სამნი მზენი,
აქა თავსა გარდავიქცევ, ახლოს მახლავან
დიდნი კლდენი
და სული ჩემი შეივეფრე, ზეცით
მომხვდენ ნუთუ ფრთენი“.

„ღმერთსა შემვედრე, ნუთუ კვლა დამხსნას
სოფლისა შრომასა,
ცეცხლსა, წყალსა და მიწასა, ჰაერთა თანა
ძრომასა,
მომცნეს ფრთენი და აღვფრინდე, მივჰხვდე
ჩას ჩემსა ნდომასა,
და დღისით და ღამით ვჰხედავდე მზისა
ელვათა კრთომასა“.

აქ თავის-თავად ცხადია, რომ ნესტან-დარეჯნის სიტყვები „დღისით და ღამით ვხედავდე მზისა ელვათა კრთომასა“ ჰგულისხმობს „მზიანი ღამის“ არსებობის რწმენას.

ამგვარივე „მზიანი ღამის“ რწმენის მაჩვენებელია 682-ე სტროფის პირველი ტაეპი, სადაც ვეფხის-ტყაოსნის მონახვის შემდეგ, არაბეთს დაბრუნებული ავთანდილის მისვლის ფსპარობლად თინათინთან მისულ შერმადინზე პოეტი ამბობს:

„თინათინს ჰკადრა შერმადინ, ნათელსა მას
ულამოსა“.

მეტია იმის თქმა, რომ აქ „ულამო ნათელი“ იგივე ცნებაა, რაც „მზიანი ღამე“ (შდრ. ამას ვერჩხილის „ნათელი დაფღამებელი“ ნ. HM ЖГХ, гл. HXXXIV., „ცხოვრებაი გრიგოლ ხანძთელისაი“, პდ.[1]).

იხ. ყველა ამასთან სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის „შრომები“: XXV, 1942 წ., ჩვენი სტატია: „ვეფხის-ტყაოსნის“ ერთი ადგილის განმარტებისათვის“, სადაც რუსთაველის ფილოსოფიური აზროვნებისა და სარწმუნოებრივი მსოფლმხედველობის ზემოდ დასახელებულ წყაროს (სეფასიანების სექტის[1] მოძღვრების) მიგნების შედეგად, პოემის ტრადიციული ტექსტის შემდეგი დაზიანებული და წარყვნილი ადგილი:

„მზე ჩაგვისვენდა, ბნელსა ვსჭვრიტ
ღამესა ჩვენ ომთვალოსა“

შეესწორებულია და გამართული შემდეგი სახით:

„მზე, ჩამისვენდა, ბნელსა ვსჭვრიტ ღამესა
მომთვალოსა“,

სადაც როსტევანის ეს სიტყვები აშკარად გულისხმობენ „მზიან ღამეს“ და გადასახლებას მე-9 და მე-10 ცათა სამოთხეებში, სადაც არსებობს „მზიანი ღამე“, სადაც ნეტარება და მარადი ხილვადობა ღმრთისა.

აწ ვნახოთ, არის თუ არა „ვეფხის-ტყაოსანში“ სეფასიანების მოძღვრებით ცრობილი ცათა კულტი და ცხრა ცის და შვიდი ცის

[1] სეფასიანების სექტის და paeman ē Ferheng-ის შესახებ იხ. К. Смирнов: „Персы. Очерк Истории Персии. „Маздеизм“, стр. 32-56. Тифлис, 1916.

(დასასრული იხ. მე-4 გვ).

იოსებ ტატიშვილი

გადასვლა ქერჩის სრუტეზე

(ნარკვევი)

კაპიტან შატვაროვის ხსოვნაში სამუდამოდ დარჩება შარშანდელი წლის ნოემბრის პირველი სამი დღე-ღამე. დარჩება ამიტომ, რომ ამ სამ დღე-ღამეში მოალწია იმას, რასაც მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე ულოლიავებდა.

თვალები გაუბრწყინდება ხოლმე, ლოყებზე წითელი ფერი გადაჰკრავს, როცა იგონებს იმ დღეებს, გამოვლილ ბრძოლას. სახეზე ეტყობა, რომ გულში სიხარული ეუფლებოდა, სიხარული გამარჯვებული ვაჟკაცისა.

ალბათ არ არის იმაზე უკეთესი სიხარული, უკეთესი განცდა, როცა ადამიანი თავს გამარჯვებულსა ჭრიდნობს. და ეს სიხარული მით უფრო დიდია, გრძნობა მით უფრო წმინდაა, რაც უფრო ძნელი იყო ბრძოლა, რაც უფრო დიდმნიშვნელოვანი იყო გამარჯვება.

გასაკუთრებით ძვირფასია იმის შეგნება, რომ ადამიანი იღწოდა, თავსა აწირავდა და გაიმარჯვა სამშობლოსათვის. ეი ამის შეგნებით ევება კაპიტან შატვაროვს გული. ეს გამოიხატება მის თვალებში, მის ღიმილში, იმიდიანი, სიხარულიანია მისი სიარული, მიხვრა-მოხვრა. სამჯერ დაჭრილი ფეხის მარდად ხმარება. გრძნობს, რომ ბევრი რამ გაკეთია სამშობლოსათვის. მაგრამ იცის, რომ კიდევ ბევრის გაკეთება შეეძლია.

ამიტომ არის რომ ამბობს:

— ცოტაც, სულ ცოტა დრაც, ერთი-ორი კვირა კიდევ, და ფეხი ჰთლად განიკურნება. მერე კი წავალ ჯარში, ისევ ჩემს ნაწილში. ისევ ჩავებმები ბრძოლაში.

და წავა. უეჭველად წავა და კიდევ მიიღებს ლენინის ორდენს.

კაპიტანს ყარგად ახსოვს შარშან ნოემბრის პირველი რომ თენდებოდა. ღამე ბნელი იყო. ქერჩის სრუტე—მშვიდი. მშვიდი იყო უვარსკვლავო ცა მთელი მძინარე ბუნება. სრუტის ნაპირები ჩაშავებული იყო. შორს კი არა, ახლოს არაფერი ჩანდა. წყლის პატარა ტალღები თითქმის ეხმო ჩქაფუნით მიეცოცავდნენ ნაპირებისაკენ. წყნარად ეხეთქებოდნენ კიდეებს. ნაწი ალირსით ლოკავდნენ. ღამის მყუდროებაში ისმოდა მხოლოდ ეს ყრუ ჩქეფა წყლისა. ისეთი მყუდროება იყო გამეფებული ხმელეთზეცაც, ზღვაზეცაც და ჰაერშიც, ორმ ვერაგი მტერი, ტამანის ნახევარკუნძულის პირდაპირ, ქერჩის ვიწრო სრუტის გაღმა, ქერჩის ნახევარკუნძულზე გამაგრებული, არხეინად იყო. გულდაჯერებული. მას იცავდა ზღვა, ბნელი ღამე, გამაგრებული მიჯნები და... გერმანული ყოყოჩობა—რუსები ვერაფერს გაბედავენო.

მაგრამ ეს მყუდროება ერთბაშად დაირღვა. ღამის წყვდიადში სადღაც გაიელვა უცაბედად ამოვარდნილმა ცეცხლის პატარა კოლამ. გაიელვა და მყისვე ჩაქრა. ცაზე გრგვინვით გაგორდა ზარბაზნის ხმა, გაისმა ჭურვის სტვენა; მან ცის კამარა გადასერა და სადღაც შორს, სრუტის გადიღმა, მეორე ნაპირზე დამთავრდა აფეთქებით. ამას მოჰყვა მეორე, მესამე... მეათე... მეათასე. ხან აქ, ხან იქ, ბევრგან, გახშირებითა და უცაბედად ამოვარდებოდა ხოლმე ცეცხლის ასეთი კონები, ზოგი დიდი, ზოგი პატარა, წუთით გაიელვებდა, ჩაქრებოდა, ისევე იელვებდა, და თან ისმოდა ისევთვე გრგვინვა და სტვენა-ზუილი. ცა კიდით კიდემდე ერთოდა ამ წითელი ელვით განათებული. ზარბაზნების გრიალსა და ჭურვების ხმას ბანს აძლევდნენ მთები. და ისე ანმატრდა ირგელივ ყველაფერი, თითქოს დევების სიმღერით ამღერებულიყო მთლად მიწა, ცა, ზღვა.

შორსშესრულიმა, მძლავრმა საბჭოთა არტილერიამ ცეცხლი დააყარა მტერს სრუტის გადიღმა.

მზადდებოდა დესანტი ქერჩის ნახევარკუნძულზე.

კაპიტან შატვაროვს ბრძანება აქვს მიღებული: გავიდეს გაღმა, სოფ. ე-ის სამხრეთ-დასავლეთით, შეებრძოლოს მტერს, განდევნოს წინა მიჯნებიდან, დაიკავოს მისი პოზიციები და ამით შეაქმნას და შემდეგ გაიფართოოს კიდევ ბლაცდარში მთავარი ძალების გასასვლელად.

კაპიტანი შატვაროვი გამოუცდელი არ არის საღესანტო ოპერაციებში: იმავე წლის მაისში თავისი შიდი მებრძოლით ზღვიდან გულადად შეეჭრა ქალ. ნოვოროსიისკში, აიღო მტრის საცეცხლე წერტილები, შემდეგ შეებრძოლა სახლებში გამაგრებულ ფაშისტებს და რამდენიმე სახლი დაიჭირა. ამ ოპერაციებისათვის (შატვაროვი მაშინ უფროსი ლეიტენანტი იყო) დაჯილდოებულია მედალით „მამაცობისათვის“. ამრიგად, შატვაროვი მეორედ მონაწილეობს სადესანტო ოპერაციაში, თუმცა კი ეხლანდელი დავალება უფრო დიდია და ძნელი.

ნაპირიდან დაიძრა დიდრონი კატარღები. მათ მიჰყავთ წითელი არმიის ნაწილები. უნდა გაიყვანონ ისინი გაღმა, რომ თავს დაესხნენ მტერს.

ჩვენი არტილერიის ცეცხლმა გამოაფხიზლა მიძინებული მტერი, რომელიც მიხვდა, დესანტი იყო მოსალოდნელი, იმასაც ბასუხი გასცა. ჩვენი ზარბაზნების ხმას შეუერთდა ფაშიტების ზარბაზნების ხმა. ცა დაფარა გაფრენილ-გამოფრენილი ჭურვების თაღმა. გაორკეცდა გრგვინვა. გაორკეცდა ეზოკ. მტრის მხრიდან ისმის ტყვიამფრქვევთა კაკანი, მტერი ტყვიას გზავნის იმ ვარაუდით, რომ დაზიანის კატარღებში ჯდომი წითელარმიელები. ტყვია ხშირად-ხშირად ცვივა ზღვაში, სჩითავს ზღვის ზედაპირს, ფრრილ-ფრრილ ზზეფებს ისვრის. წყლის ზედაპირზე კონცენტრაციულ ტალღებად გარბის წყლის ფრე-ფრრილები. ეს კარგადა ჩანს, რადგანაც ახლა უკვე ისე ალარა ბნელა, როგორც ფრრან ბნელოდა—არტილერიის ცეცხლი და მტრის მიერ გამოშვებული ანათობელი ფეშუზეები სხვადასხვა ფრად ანათებენ მიდამოს, თითქოს რადაცა ზეიმთაო.

კატარღები მაინც განაგრძობენ გზას. გულადად, მძლავრად მიარღვევენ წყლის შავსა და ფშვიდ ზედაპირს. სროლის ხმასა და ეზოს ეერთდება კატარღების საცეცხვი ფრთვრით ახმატრებული წყლის ფრთალი. არ ისმის მხოლოდ ადამიანის ხმა, ყველა ჩუმად არის. მებრძოლები თავლებით ჩასჭიდებიან ეკუნეთს, იკვირებიან დასავლეთისაკენ, მეორე ნაპირისაკენ, იქით, სადაც უნდა გადასხდნენ.

კაპიტანი შატვაროვი ამყოლიანად არის. იქიდ აქვს თავისი თავისაც და თავისი მებრძოლებისაც. მასთან არის მებრძოლი ოუგოვი, რომელმაც აქეთ წამოსვლის წინ, თავის მეთაურს მიანთვა ფიცის წერილი: ვიძლევი სიტყვას ვიყვე გულადი, ყოველივე ბრძანება შეეასრულო ზუსტად. არ შეეშინდე სიკვდილისა... და არც შეეშინდა.

განა მარტო ოუგოვი ჰყავს შატვაროვს ასეთი თავდადებული?

შატვაროვი იცნობს თავის ჯარისკაცებს, ბრძოლებში გამოცდილ მებრძოლებს.

არასოდეს დაავიწყდება: 1943 წლის მაისში ნოვოროსიისკთან ბრძოლაში დაჭრილი თავისი თორმეტი მებრძოლი, რომლებიც მიუხედავად მისი მრავალგზის ბრძანებისა, არ გაგიდნენ ბრძოლიდან. თვითონ შეიბვიეს ჭრილობა და განაგრძეს ბრძოლა. დღის ბოლოს, როდესაც შატვაროვს სახეში მოხვდა მტრის სნაიპერის ტყვია და სისხლმა თვალები ამოუვსო, მაშინ იგი იძულებული გახდა შემხვევ პუნქტზე წასულიყო, მხოლოდ მაშინ გავიდა ბრძოლიდან ის თორმეტი დაჭრილი მებრძოლიც და უკან გაჰყვა თავის მეთაურს.

— რატომ წელან არ წამოხვედით, როცა გიბრძანეთ?—კითხა მათ შატვაროვმა.

— ვიდრე თქვენ იქ იყავით, ჩვენ თავს ვერ დაგანებებდით,—უპასუხეს მათ.

ასეთი მებრძოლებით, ასეთი ამხანაგებით მოდიოდა შატვაროვი ახალი და დიდი დავალების შესასრულებლად, და რატომ არ უნდა ჰქონოდა იმედი გამარჯვებისა?

კატარღა ნაპირს მიუახლოვდა რვაასი მეტრით, მეორეები მოტორავებით გავიდნენ ხმელეთზე.

ბნელა. ირგვლივ, ყველგან სროლაა. ადგილი უცნობია, რუკითაც ვერ ისარგებლებს შატვაროვი, სიბნელისა გამო.

საით წავიდეს?

მარტო წავიდა წინ. მიაღწია სოფელს. ფაშისტები, ჩვენი არტილერიის ცეცხლით დამფრთხალნი, თავგზააბნეულნი, უთავბოლოდ გარბიან. მაგრამ წინიდან მაინც მოდის ტყვია და ხალი. შატვაროვს ეს სოფელი არ „ეკუთვნის“ მას სხვა მიმართულება აქვს მიცემული. ამ მიმართულების პოვნაა საჭირო.

დაბრუნდა უკან, თავის მებრძოლებთან.

მას დავალებული აქვს პლაცდარმის დაჭერა სოფლიდან სამხრეთ-დასავლეთით.

საით წავიდეს? მარჯვნივ თუ მარცხნივ?

და გამოცდილი მეომრის შეჩვეულმა ყურმა ამ გამაყრუებელ სროლაში გაარჩია, რომ სადღაც მარჯვნივ, კარგა მოშორებით, ახალი სროლა დაიწყო, ალმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ. შატვაროვი მიხვდა, იქ უკვე გასულა და იბრძვის ჩვენი მეორე რაზმი.

და მეომრის, მეთაურის ალღომ უთხრა შატვაროვს, რომ მარცხნივ უნდა წასულიყო. წავიდა კიდეც, და ამისათვის მადლობა იმავ ღამეს მიეღო დივიზიის მეთაურისაგან. რადროთა. ამან გაამხნევა შატვაროვი.

გათენა ორი კილომეტრი და მიადგა მტრის გაწლაგების წინა კიდეს. იქიდან სროლა დაუწყეს.

შატვაროვმა მშვიდად დაიწყო მოქმედება. შორი-შორ განალაგა თავისი მებრძოლები, რადგანაც რამდენადაც კი შესაძლებელი იქნებოდა, იმდენად მეტი ადგილი უნდა დაეჭირნა. დათხრეინა სანგრები. ღამითვე მოამზადა ყველაფერი.

დილით ფაშისტები ავრ

შექსპირის დაბადებიდან 380 წლისთავის გამო

შექსპირი ქართული თეატრების სცენაზე*

პროფ. მ. მოროზოვი

უკვე კარგა ხანია მარჯანიშვილის სახელობის თეატრში იდგმება შექსპირის კომედია „ჭირვეული ცოლის მოთვინიერება". ძველთაგანვე ეს კომედია გაგებული იყო, როგორც პრიმიტიული ფარსი, როგორც ძლიერი და უხეში მამაკაცისაგან ქალის „გაწრთვნის" მაგალითი. საბჭოთა თეატრმა ძირფესვიანად დაგასინჯა ამ კომედიის ინტერპრეტაცია.

ჩვენი ჭკვიანი და დაკვირვებული რეჟისორის ა. დ. პოპოვის შესანიშნავ დადგმაში ეს კომედია სხვაგვარად აღიქმება. მიჰყვა რა დიდი რუსი მსახიობების გ. ნ. ფედოტოვას (კატერინა) და ა. პ. ლენსკის (პეტრუჩიო) ინტერპრეტაციას, ა. დ. პოპოვმა წითელი არმიის ცენტრალური თეატრის სცენაზე, მოსკოვში გვიჩვენა ბრძოლა ორი თანაბარი ძალის: მქონე ადამიანისა, ქალისა და ვაჟკაცისა; ამ ბრძოლაში პეტრუჩიოც და კატერინაც დაძლეულნი ხდებიან ურთიერთისადმი სიყვარულისაგან და ამასთან ერთად ამ გრძნობათა ტურნირიდან ორივე გამარჯვებული გამოდის.

წითელი არმიის თეატრის კოლექტივმა შექსპირის ეს აღორძინდელი პიესა ფარსიდან აიყვანა მაღალი ფსიქოლოგიური კომედიის დონემდე. ქალაქ გორკში ამას წინად ვნახე ამ პიესის შესანიშნავი დადგმა, რაც განახორციელა ახალგაზრდა რეჟისორმა მ. ბ. ყორაბელნიკმა. საბჭოთა თეატრმა ბევრი რამ გააკეთა ამ კომედიის შინაგანი აზრის ამოსახსნელად. ამიტომაც შემთხვევითი როდია, რომ ინგლისელი კრიტიკოსის მაკლოუდის წიგნში „ახალი საბჭოთა თეატრი", საპატიო ადგილი აქვს დათმობილი „ჭირვეული ცოლის მორჯულების" საბჭოთა დადგმას.

რა არის ახალი მარჯანიშვილის თეატრის დადგმაში? უპირველეს ყოვლისა, მინდა განსაკუთრებით ხაზი გავუსვა, რომ ამ თეატრის მსახიობთა თამაშში იგრძნობა მხურვალე ტემპერამენტი, ის სიფიცხე, რაც ესოდენ აფიცილებელია შექსპირის პიესების შესასრულებლად.

როცა მე უცქეროდი ტრანიოს (კ. დ. გოძიაშვილი) ვფიქრობდი, რომ ბევრმა ჩვენმა მსახიობმა უნდა ისწავლოს მისგან. ვფიქრობდი, თუ რამდენად მართალია, როცა ამბობენ, რომ შექსპირის განსახიერება არ ძალუძს მსახიობს, რომლის ტემპერატურა 35 გრადუსს არ აღემატება. და მართლაც, ვინ უნდა ითამაშოს შექსპირი, თუ არა მზიური საქართველოს მსახიობებმა?

სამწუხაროდ ტრანიოს როლის შემსრულებელი ზოგჯერ აჭარბებს. ზოგჯერ კი მაყურებელს არის აყოლილი. ასევე აჭარბებს გრემიო (კ. ლ. კვანტალიანი) და აგრეთვე გრუმიოც (ა. მ. ყორეოლიანი), რომელიც სიბერის რევმატიზმის გამოსახატავად წამდაუწუმ ფეხზე იჭერს ხელს და მით ძალად აცინებს მაყურებელს. ეს რეჟისორის ბრალია. ამ „გადამლაშების" გამო კომედიის მთავარი გმირები კატარინა (ს. დ. თაყაიშვილი) და პეტრუჩიო (პ. კ. კობახიძე) იჩრდილებიან. ორივე კი ჩინებულად თამაშობს. ს. დ. თაყაიშვილი და პ. კ. კობახიძე შესანიშნავი მსახიობები არიან. კატარინას როლს ჭკვიანად და ფაქიზად ასრულებს ს. დ. თაყაიშვილი. ახალგაზრდა და ფიცხი პეტრუჩიოს მომხიბვლელობას გადმოგვცემს პ. კ. კობახიძე. მაგრამ სპექტაკლში მე ვერ ვიპოვნე ის მომენტი, როდესაც კატარინა მიხვდება, რომ პეტრუჩიო მას „ათამაშებს". ჩვენს წინამე კარგი ანტიორული მასალაა (კატარინა, პეტრუჩიო, ტრანიო), ხოლო სპექტაკლი გაუმართავი და თავმოუყრელია — ასეთია ზოგადი შთაბეჭდილება.

მოზარდ მაყურებელთა ქართულ თეატრში შემთხვევა მქონდა მენახა „რომეო და ჯულიეტა". მართალი უნდა ითქვას რეჟისორ ა. ა. თაყაიშვილის ეს სპექტაკლი შესანიშნავ შთაბეჭდილებას სტოვებს. მაყურებლის თვალწინაა მთლიანი, დასრულებული მხატვრული ნაწარმოები. რა კარგია, რომ ეს სპექტაკლი იდგმება მოზარდ მაყურებელთა თეატრში! ბავშობიდანვე თბილისის ახალგაზრდობა ითვისებს დიად ნაწარმოებს მისი ნამდვილი განსახიერების ნახვით და სწავლობს საბჭოთა ადამიანისათვის ეგრე რიგად დამახასიათებელ გრძნობათა სისრულეს. ძლიერ კარგები არიან ფიცხი და ექსპანსიური ჯულიეტა (თ. ნ. თვალიაშვილი) და რომეო (ვ. მ. არეშიძე).

შექსპირის მკვლევარის გულს ახარებს ამ სპექტაკლის ფინალი, რომელიც მოისმის, როგორც ოპტიმისტური, სიცოცხლის სიხალისით აღსავსე აკორდი. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ამ ფინალის ნიჭიერი რეჟისორული გადაჭრა აღინიშნება საბჭოთა სცენაზე შექსპირის სპექტაკლების მატიანეში. მაგრამ მე მაინც მგონია, რომ ეს სპექტაკლი ნაწილობრივ კიდევ მოითხოვს დამუშავებას. მაგალითად, უნდა აღდგენილ იქნას მეტად შემოკლებული სცენა ჯულიეტას უკანასკნელი გამოთხოვებისა, ამასთანავე აუცილებლად უნდა აღდგენილ იქნას ჯულიეტას გამოსათხოვარი მონოლოგი. მსახურის სახეს უნდა მიეცეს ფალსტაფისებური კოლორიტი და მით გაუმჯობესდეს ეს ნამდვილად კარგი სპექტაკლი.

* * *

დიდად მადლობელი ვარ იმ შემთხვევისა, რამაც საშუალება მომცა თბილისი მენახა. როცა შექსპირზე ლექციებს ვკითხულობდი, მსმენელები მეკითხებოდნენ: რას ფიქრობთ თქვენ ა. ა. ხორავას ოტელოზე, ა. ა. ვასაძის იაგოზე? და იძულებული ვიყავი მეპასუხნა: „არ ვიცი, არც ერთი არ მინახავს".

და აი მე ვნახე თბილისში საუკეთესო ოტელო, საუკეთესო იაგო ყველა იმათგან, ვინც კი მე მინახავს, უცხოელ შემსრულებელთა ჩათვლით.

ჩვენ, შექსპირის მკვლევარებს, როგორც სახლში, საწერ მაგიდასთან და ლექციებზე სულ მუდამ თავს დავტვირთავთ დიდი დრამატურგის სახელებს, მრავალი წლების მუშაობის შედეგად ადღაც ჩვენი წარმოსახვის სამყაროში ბუნდოვნად წარმოგვიდგებიან შექსპირისეულ გმირების სილუეტები. ეს სილუეტები ზოგჯერ იმდენად ბუმბერაზულია, რომ ხშირად ისმება კითხვა: შესაძლებელია თუ არა მათი სცენაზე ხორცშესხმა.

შექსპირის მრავალი მკვლევარი, როგორც მაგალითად ინგლისელი კრიტიკოსი ჩარლზ ლემი ამ კითხვაზედ უარყოფითად უპასუხებდა: სცენაზეო, — ამბობდნენ ისინი, — ესა თუ ის სახე შექსპირის პიესიდან უფრო დაკნინებული იქნება, ვიდრე ის სახე, რომელიც შექმნილია მკითხველის წარმოსახვითო.

აკაკი ხორავას განსახიერება უარმყოფელია ასეთი შეხედულებისა. სცენაზე ჩვენს წინაშეა უფრო მეტი იმაზე, რაც ჩვენს წარმოსახვაში იქმნება შექსპირის კითხვის დროს. ა. ხორავას ოტელო ნამდვილად შექსპირული მონუმენტური სახეა. და რაც მთავარია, ეს შავი კაცი, რომელსაც სახელად ჰქვია ოტელო (სიტყვა „მავრი", შექსპირის ეპოქაში აღნიშნავდა არა მავრს, როგორც ჩვენ ახლა ეს გვესმის, არამედ ფართო გაგებით შავკანიან ადამიანს) ნამდვილად ადამიანია, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით. მისი შავი მკერდის ქვეშ ბრწყინავს სინათლის სხივი, მის სულს, რომელმაც ბევრი რამ სამძიმო გადაიტანა, ნათელს ჰფენს დეზდემონასადმი სიყვარულის მზე. ეს სიყვარული მისი ქოსმოსია, მისი შთაგონებაა. იაგო არ ღვევს, ანადგურებს ამ ჰარმონიას, და მაშინ „ისევ ქაოსი ბრუნდება" და მხოლოდ ტრაგედიის ბოლოს სამართლიანობის გამარჯვების სინათლე მოიცავს მას: დეზდემონა უდანაშაულოა, „პატიოსანი იაგოს" სიყალბე მხილდება. შექსპირის მეგობარი მსახიობი რიჩარდ ბერბეჯი მის თანამედროვეთა სიტყვით „გულის წარმტაცი ძალით" ასრულებდა ოტელოს. ამ ტრაგედიის დრამის ქვეშ გამოდიოდნენ მსოფლიო თეატრის საუკეთესო მსახიობები. მაგრამ მეორეს მხრივ, ბევრნი ამ პიესას იგებდნენ, როგორც შავი კაცის მხილებას, რომელსაც თითქოს ძალა არ ეყო ასულიყო ვენეციელთა საზოგადოების ჰარმონიული გრძნობების სიმაღლეზე.

ამ კონცეპციას ა. ა. ხორავამ საოცარი ლახვარი ჩასცა, რადგანაც ახლა სცენაზე ჩვენს წინაა შავი ვაჟკაცის სულის სილამაზე, მისი შინაგანი სიმდიდრის შექსპირისეული სიმძლავრე, რაც ჩვენ გვათქმევინებს: დიდება თეატრს, რომელსაც ასეთი აქტიორი ჰყავს!

თბილისის თეატრების წინაშე შექსპირის პიესებზე მუშაობის ფართო პერსპექტივები ისახება. მარჯანიშვილის სახელობის თეატრმა, ჩემის აზრით, თავის შემდეგ დადგმებში თავიდან უნდა აიცილოს „გადამლაშება", მოზარდ-მაყურებელთა თეატრის წინაშე დიდი გზაა, რომელსაც მიგყავართ შექსპირის დრამატურგიის მწვერვალებისაკენ, რასაც უკვე უნდა მივაკუთვნოთ „რომეო და ჯულიეტა". სასიხარულოა, რომ გრიბოედოვის სახელობის თეატრი იმუშავებს შექსპირის კომედიაზე.

ხოლო ჩვენი თეატრის ღირსშესანიშნავი მოვლენის, — ჩვენი ბუმბერაზი მსახიობის წინაშე, რომლის სახელია აკაკი ხორავა, ისახება მეფე ლირის განსახიერების ბედნიერება.

გაკვრით გამოთქმულ ჩვენს შეხედულებებს მე შემდეგი სიტყვებით შევაჯამებდი: აკაკი ხორავას ოტელო — ეს შექსპირის ყველა მეგობრის ნამდვილი დღესასწაულია, ზეიმია საბჭოთა თეატრისა, გამარჯვებაა საბჭოთა კულტურის.

*) დაწერილია სპეციალურად ჩვენი გაზეთისათვის.

შექსპირის პაციფიზმი

შალვა ალხაზიშვილი

წარსულის დიდი კლასიკოსები ყოველთვის სცილდებიან თავიანთ ეპოქის ფარგლებს და მათი შემოქმედება არა თუ არ კარგავს თავის ნიშვნელობას მომდევნო თაობებისათვის, არამედ ხშირად ეხმარება კიდეც შემდეგ ეპოქის ადამიანებს ბრძოლაში და ცხოვრებაში. პირსისხლიან ფაშიზმის წინააღმდეგ წარმოებული სამამულო ომის დროს დიდი შექსპირი ჩვენს მხარეზეა. „მშვენიერია იარაღი, როდესაც იგი სამართლიანი საქმის დასაცავად არის ამართული"—ამბობს შექსპირი („ჰენრიხ მე-4"). და ამ სიტყვებში უკვე ჩაქსოვილია ჩვენი ეპოქის მნიშვნელოვანი იდეა სამართლიანი და თავდაცვითი ომის შესახებ. შექსპირი უხერხემლო პაციფისტი როდია, მისთვის ყველა ომი ბოროტება არ არის: როდესაც ხალხი თავის დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის ომობს, ასეთი ომი მისთვის სამართლიანი ომია.

ევროპული რენესანსის გენიოსი მოღვაწე, ჰუმანიზმის იდეებისათვის მოწინავე მებრძოლი—შექსპირი სამშობლოს მგზნებარე პატრიოტია, და ამის მაგალითები უხვად არიან განბნეული შექსპირის პიესებში. ცნობილია, რომ შექსპირმა ისტორიულ დრამების წერით დაიწყო თავისი დრამატურგიული მოღვაწეობა. იმ დროინდელი ინგლისელი მაყურებელი გატაცებით უყურებდა თავის ნაციონალური ისტორიის დრამატიზირებულ ეპიზოდებს, რადგან მან იმედამად თვითონ განიცადა ის დიდი საფრთხე, რომელიც მოელოდა მის სამშობლოს, ინგლისს,—ნაციონალური და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის დაკარგვის საფრთხე. ეს იყო 1588 წლის ზაფხულში, როდესაც ესპანეთმა „უძლეველი არმადა" გამოგზავნა ინგლისის ტერიტორიაზე შეჭრისათვის. ეს სამხედრო წამოწყება მარცხით დამთავრდა, ესპანეთმა არა თუ ვერ შესძლო თავისი ჯარის გადასხმა კუნძულზე და ინგლისის დაპყრობა, არამედ საშინელი დამარცხება განიცადა. ამ გარემოებამ დიდი პატრიოტული აღფრთოვანება გამოიწვია ინგლისელებში და ოცდაოთხი წლის შექსპირი ზედიზედ სწერს რამდენიმე დრამას ინგლისის წარსული ცხოვრებიდან. შექსპირი დიდი ჰუმანისტი იყო და ცხადია მას არ შეეძლო მოეხდინა იდეალიზაცია ყველა ომისა, რომლებიც ხშირი იყო ინგლისის ისტორიაში. მან აარჩია ქვეყნის ისტორიის ის ეპიზოდები, სადაც მომქმედ პირებად გამოდიან გამბედავი მეომრები, რომელნიც იბრძვიან თავის სამშობლოსათვის, როგორც უცხოელ დამპყრობლების, ისე შინაური ფეოდალების აღვირახსნილი თარეშის წინააღმდეგ. მათგან პირველ რიგში აღსანიშნავი არიან ჯონ გონტი, ფილიპ ფალკონბრიჯი, ჯონ ტალბოტი და სხვ.

„რიჩარდ მეორეში" ჯონ გონტის პირით შექსპირი დიდების ჰიმნს უძღვნის იმ ადამიანებს, რომელნიც მთელი ძლიერებით იბრძვიან ბოროტების, ჩაგვრის, ძალმომრეობის წინააღმდეგ. ჯონ გონტი ჰუმანიზმისა და პატრიოტიზმის კეთილშობილური სახეა. დიდის სიყვარულით ხატავს შექსპირი მთავარსარდლის ჯონ ტალბოტის სახეს. „უშიშარი ტალბოტი" 6 ათასი მეომრით შეებრძოლა მტრის 23 ათას მეომარს. „მან ასობით მტერი ჯოჯოხეთში გაგზავნა, ვერავინ ვერ გაუმაგრდა მას —იგი ყველგან ჩნდებოდა. მტერი გაჰკიოდა: „ეს — აბჯარასხმული ეშმაკიაო" და მტრის ჯარს აოცებდა მისი გმირობა. მისი მეომრები კი გაჰკიოდნენ „ტალბოტ! ტალბოტ!" და ახალი ძალით იჭრებოდნენ შუა ბრძოლაში". მაგრამ ყველაზე საინტერესოა ტალბოტის გმირული სიკვდილის ჩვენება „ჰენრიხ მე-6"-ში. ეს სცენა დიდი და განსაცვიფრებელი ტრაგიზმით არის აღსავსე: მამა და შვილი ებრძვიან მოზღვავებულ მტერს, ტალბოტი ეუბნება თავის შვილს, რომ თავს უშველოს და შეინარჩუნოს თავისი სიცოცხლე. შვილი უპასუხებს მამას: „სჯობს დამცირების ფასად ნაყიდ სიცოცხლეს სიკვდილი". [illegible] შეიძლება არ [illegible] რუსთაველის [illegible] „სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა, სიკვდილი სახელოვანი". აფორიზმად ქცეული ამ ორი გამოთქმის აზრი ერთი და იგივეა. ასე მეთექვსმეტე საუკუნის დიდი ინგლისელი ჰუმანისტი ხელს უწყობს მეთორმეტე საუკუნის დიდ ქართველ ჰუმანისტს. თანამედროვენი აღნიშნავენ რომ ტალბოტის დაღუპვის სცენის წარმოდგენის დროს თეატრში დაახლოებით ათი ათასი მაყურებელი სტიროდაო.

თითქმის ასეთსავე სიტყვებს იმეორებს შექსპირი „რიჩარდ II"-ში „სჯობს შიშისაგან სიკვდილსა-სიკვდილი ომში, ბრძოლაში. მამაცი კაცის სიკვდილი—გამარჯვებაა სიკვდილზე. მხოლოდ მონის გულს აღელვებს და ეშინია სიკვდილისა". მტერზე გამარჯვების მოსაპოვებლად საჭიროა მამაცობა, გამბედაობა და სიკვდილის არაფრად ჩაგდება. ასეთია მეფე ჰენრიხ მე-5, ნიჭიერი მთავარსარდალი, რომლის გმირობის შესახებ ხალხმა ბალადები შექმნა. სწორედ ხალხის ამ შეფასებიდან გამომდინარეობს შექსპირი, როდესაც ქებას ასხამს აზინკურის ბრძოლის გმირს ჰენრიხ მეხუთეს. მამაცობა, სიბრძნე, ზომიერება, უბრალოება და სამართლიანობა—აი ის თვისებები, რომლებითაც ჰყავს შექსპირს დაჯილდოვებული მეფე ჰენრიხ მე-5. ამ მხრივ მეტად დამახასიათებელია სცენა აზინკურის ბრძოლის წინაღამეს. ჰენრიხი ჯარის კაცის რუხ ფარაჯაში გამოწყობილი ათვალიერებს თავის ბანაკს, სადაც ჯარისკაცები ცეცხლის გარშემო სხედან. იგი ელაპარაკება რიგითს მებრძოლებს, წაეჩხუბა კიდეკაც ერთ ჯარისკაცს უილიამსს, მაგრამ უილიამსი ემუქრება მხოლოდ ბრძოლის შემდეგ გაგიწორდებიო, რადგან ხვალისათვის ჩემი სიცოცხლე ხალხს ეკუთვნისო.

„გული ალალმართალი ყველა აბჯარზე საიმედოა. ვინც სიმართლისთვის იბრძვის, სამმაგად შეიარაღებულია, ხოლო ვის სინდისსაც სიცრუე მოეცხო, ის შიშველია, თუნდაც აბჯარასხმული იყოს". ეს სიტყვები ეხმაურება ქართულ ხალხურ ლექსს— „ვაჟკაცსა გული რკინისა აბჯარი თუნდა ხისაო"—და ნათლად გამოხატავს იმ აზრს, რომ უძლეველია ის ვინც სამართლიან ომს აწარმოებს.

შექსპირის ხმა, რომელიც რამდენიმე საუკუნიდან მოგვესმის, მოუწოდებს თავისუფლების მოყვარულ ყველა ხალხს გააღვივონ ულმობელი და სასტიკი ომი ფაშიზმის წინააღმდეგ იმისათვის, რომ დედამიწაზე დამყარდეს თავისუფალი და ბედნიერი ცხოვრება. ადამიანისადმი მგზნებარე სიყვარული, ბოროტებისა და ყოველგვარი ჩაგვრის ძალებისადმი სიძულვილი, სამშობლოსათვის თავდადება და მგზნებარე პატრიოტიზმი—აი რითი არის ჩვენს ეპოქისათვის ძვირფასი და მეტად აქტუალური შექსპირი. ამით იგი ჩვენი ბოროტული, მაგრამ სამუდამო მოკავშირეა.

საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი აკაკი ხორავა ოტელოს როლში.

საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი ა. ვასაძე იაგოს როლში.

ARISTOTELIS POETIKA

ალექსანდრე ჟუთელია

არისტოტელის პოეტიკა*

მეფე ფილიპე მაკედონელი ღმერთს ეადლობას სწირავდა იმიტომ, რომ მისი ვაჟი ალექსანდრე არისტოტელის ხელში დაბადდა. მან არ დააყოვნა ამ ბედნიერი შემთხვევის გამოყენება და თავისი ბავშვობის მეგობარი, შემდეგ კი გამოჩენილი ფილოსოფოსი, თავისი შემკვიდრის აღმზრდელად მიიწვია, როდესაც ალექსანდრე ცამეტი წლის გახდა.

არისტოტელისა და ალექსანდრე მაკედონელის სახელები ისტორიაში ძალიან ხშირად ერთად დგანან. მათი სახელები ერთმანეთს უკავშირდებიან არა მხოლოდ იმიტომ, რომ არისტოტელის სახით დიდმა ზეადამიანმა თავისი ჭაბუკობის ქამს — განთქმული მასწავლებელი, ხოლო გენიალურმა ფილოსოფოსმა თავისი ღირსეული მოწაფე ჰპოვა. ეს კავშირი გაცილებით უფრო ღრმაა. არისტოტელი და ალექსანდრე მაკედონელი — ანტიკური მსოფლიოს მთელი ძალის, აზრისა და საქმეების მფლანგველი და ყველაზე ძლავრი გამომატყველნი არიან. ისე როგორც ალექსანდრემ თავისი სამეფოს ხელქვეით გააერთიანა მთელი ანტიკური მსოფლიო და იგი უმაღლეს გარეგნულ აყვავებამდე მიიყვანა, არისტოტელმა სისტემაში მოიყვანა მთელი ანტიკური მეცნიერება და ფილოსოფია და ამ საფუძველზე გამოაცალა მათი ფესვიანი აყვავება. ამ აზრით თვითონ არისტოტელი თეორიულ ფილოსოფიის ალექსანდრე მაკედონელი, როგორც მას კ. მარქსი უწოდებს.

არისტოტელი ყველაზე ღრმა და უნივერსალური გენიაა ბერძენ მოაზროვნეთა შორის. ანტიკურ სამყაროში იშვიათია სხვა ისეთი ადამიანი, რომელსაც ესოდენ დიდძალი აზრები გამოეთქვა, ამდენნი დაეწეროს და წაეკითხოს. თვითონ პლატონი არისტოტელს სახლს სხვანაირად არ იხსენიებდა, თუ არა „მკითხველის სახლად". მისი ნაწარმოებების უახლესი ნუსხა, რომელიც შედგენილია, ალბათ, I და II საუკუნეებში და თითქმის ყველა მისი ნაწარმოების ჩამოთვლას შეიცავს, დაახლ. უჯრა 1.000 წიგნს ასახელებს. მათი ტიდოდენ უკვაგვლესობა დაკარგულია. მაგრამ დარჩენილი ნაწილიც კი (ის მხოლოდ 1/[illegible] შეადგენ[illegible]) გა-

*) არისტოტელი, ПОЭТИКА. წინასიტყვაობა, თარგმანი და კომენტარები პროფ. ს. დანელიასი. სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1944 წ.

ქვირვებას და აღტაცებას იწვევს არისტოტელის შემოქმედებითი გენიის უნივერსალობისა და სიღრმის წინაშე.

ისტორიამ სრული და წმინდა სახით არც არისტოტელის „პოეტიკა" შეგვინარჩუნა. ჩვენთვის ცნობილი „პოეტიკა", რომელიც ამ ქამად პროფ. ს. დანელიას თარგმანით მისაწვდომი გახდა ფართო ქართველი საზოგადოებისათვის, მხოლოდ ნაწილია დიდი შრომისა, რომელსაც, მისი ავტორის სიტყვით (რომ ვთქვათ, უნდა ელაპარაკნა „პოეზიის არსისა და მისი სახეების შესახებ". ამ შრომაში ლაპარაკია უმთავრესად ტრაგედიასა და ეპოზზე, გაკვრით კომედიაზე და არაფერია ნათქვამი პოეზიის სხვა დაპირებულ სახეებზე. ამას გარდა, ეს ნაწარმოები, რომელიც, ეტყობა, თვით ავტორს საბოლოოდ არ გაუშალაშინებია, თავისუფალი არაა გვიანდელი დამატებებისა და ჩანართებისაგან, რითაც, როგორც ცნობილია, საქმის საზიანოდ ესოდენ ბევრს ვარჯიშობდნენ ამ უდიდესი მოაზროვნის უთვალავი გადამწერნი და კომენტატორნი. მაგრამ, როგორც ამბობენ, ლომს ბრჭალებით იცნობენო. არისტოტელის ამ პატარა და დაუმთავრებელ ნაშრომში, როგორც წყლის წვეთში, გამოხატულია მისი ავტორის შემოქმედებითი გენიის მთელი გოლიათური ძალიერება. „პოეტიკაში" მთელი ძალითა და სიცხადით მეღაღვნდება დიალექტიკის ის „ცოცხალი სულისები", ის „რწმენა გონების ძალიერ სიმდმი", „ცოცხალი და ცხოველი დაყენება საკითხებისა", რომელთაც საერთოდ აღნიშნავდა ლენინი არისტოტელის ფილოსოფიაში[1]).

არისტოტელის ხელოვნების თეორია მის ფილოსოფიას ეყრდნობა და იქიდან გამომდინარეობს. დიდი მოაზროვნის ფილოსოფიის ხასიათისა და ისტორიული ადგილის მართებულად გარკვევის გარეშე მისი ესთეტიკური თეორიის გაგება არ შეიძლება. არისტოტელის ფილოსოფია პლატონის ობიექტურ იდეალიზმთან ბრძოლაში ჩამოყალიბდა. არისტოტელმა მკვეთრად და საოცრად ძლიერად გააკრიტიკა პლატონის იდეალიზმის ძირითადი პრინციპი — მოძღვრება იდეებზე, როგორც ხილული სამყაროს მიღმიერსა და ჭეშმარიტ არსებზე. არისტოტელის მოძღვრების თანმიმდევრად იდეები, ზოგადი ცნებები იმყოფებიან არა სინამდვილის გარეთ, ზეგრძნობიერ სივრცეებში, როგორც ამას პლატონი ფიქრობდა, არამედ თვით ნამდვილ საგნებში და ამ უკანასკნელის გარეთ ისინი დამოუკიდებლად არ არსებობენ. თუ პლატონი ბეშმარიტებას და სილამაზეს მიღმიერ, იდეალურ სამყაროში დაეძებდა, არისტოტელი მათ რეალურ-მგრძნობელობის სამყაროში დაეძებს.

პროფესორი ს. დანელია თავის ვრცელსა და მრავალმხრივ საინტერესო შესავალ წერილში არაერთხელ ხაზგასმით აღნიშნავს ამ განსხვავებას და მართებულად მიუთითებს, რომ ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს პლატონისა და არისტოტელის ესთეტიკურ თეორიების შორის არსებული განსხვავების გასარკვევადო. მაგრამ იგი, ჩვენს აზრით, რამდენადმე ზედმეტად აფასებს არისტოტელის მონიზმს, როდესაც სწერს: „პლატონისეული დუალიზმი და ანტაგონიზმი არსებულსა და იდეალს შორის, კერძოსა და ზოგადს შორის, აღქმისა და ცნებას შორის, გრძნობასა და აზროვნებას შორის, მოვლენისა და არსს შორის, მატერიასა და ფორმას შორის არისტოტელმა შეცალა არსებულისა და იდეალის, კერძოსა და ზოგადის, აღქმისა და ცნების, გრძნობისა და აზროვნების, მოვლენისა და არსის, მატერიისა და ფორმის მონიზმით: არსი... ყოველთვის მოვლენილია, არისტოტელის აზრით, და ზოგადი ყოველთვის კერძოშია".

თუმცა არისტოტელი ღრმად და მკვეთრად აკრიტიკებდა პლატონის მოძღვრებას იდეებზე, მაგრამ მისი ბოლომდე დაძლევა არისტოტელმა მაინც ვერ შესძლო. ეს, უწინარეს ყოვლისა, თავს იჩენს მის მეტაფიზიკურ მოძღვრებაში ფორმის და შინაარსის შესახებ. მართალია, არისტოტელის აზრით, რეალურად არსებული საგანი არის ფორმისა და მატერიის ერთიანობა: ფორმა მისთვის არის არა მიღმიერი იდეა, არამედ არსი თვით საგაწში, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, არისტოტელი საბოლოოდ ფორმას სწყვეტს შინაარსისაგან (მატერიისაგან) და მას ვარაღიულად და მატერიის წინამორბედად აღიარებს. არისტოტელი დიალექტიკამდე ვერ ამაღლდა ვერც ზოგადისა და კერძოს, არსისა და მოვლენის ურთიერთობის საკითხში. „თავის კონსპექტში „არისტოტელის მეტაფიზიკა". ლენინი არისტოტელის შესახებ შენიშნავს: გარეშე სამყაროს რეალობა მისთვის ტუქვილია. „ადამიანი (ე. ი. არისტოტელი—ა. ქ.) იხლართება სწორედ ზოგადისა და კერძოს, ცნებისა და შეგრძნების.., არსისა და მოვლენის... დიალექტიკაში"[1]).

*) ა. ი. ლენინი, ფილოსოფიური რეფულები.

*) ა. ი. ლენინი, ფილოსოფიური რეფულები. გვ. 333.

არისტოტელი მერყეობს მეტაფიზიკასა და დიალექტიკას შორის. ეს მერყეობა მასთან მჟღავნდება იდეალიზმსა და მატერიალიზმს შორისაც. ამასთან ერთად, რჩება რა პრინციპულად იდეალიზმის პოზიციაზე, არისტოტელი უშუალოდ მიდის მატერიალიზმთან ნატურფილოსოფიისა და შემეცნების თეორიის საკითხებში, ხოლო ამ უკანასკნელს უშუალოდ უკავშირდება მისი ესთეტიკური თეორია. ამ მეტად მნიშვნელოვან დებულებებს პროფ. დანელია, სამწუხაროდ, სრულებით მხედველობიდან უშვებს.

არისტოტელი იწყებს ხელოვნების საერთო ბუნების განსაზღვრით. ხელოვნება, მისი აზრით, მიბაძვაა. „ეპოპეა და ტრაგედია, აგრეთვე კომედია, დითირამბული პოეზია და ავლეტიკისა და კითარისტიკის მომეტებული ნაწილი — ყველა ესენი, საზოგადოდ, მიბაძვები არიან", — ამბობს არისტოტელი „პოეტიკის" პირველ თეზისებზე. ხელოვნებას, როგორც მიბაძვას, ღრმა ფესვები აქვს, რამდენადაც თვით მიბაძვა, არისტოტელის აზრით, ადამიანის ბუნებრივი სპეციფიკური მიდრეკილებაა. „როგორც ცხადს,—ამბობს დიდი მოაზროვნე, — პოეზია შექმნა, საზოგადოდ, ორმა მიზეზმა, ორივე ბუნებრივი მიზეზია. ჯერ ერთი, მიბაძვა თანდაყოლილი... აქვს კაცს ბავშვობიდანვე, და კაცია იმით განსხვავდება სხვა ცხოველთაგან, რომ იგი ყველაზე უფრო წამბაძავია და თავის პირველ სწავლას მიბაძვის საშუალებით იძენს. გარდა ამისა, მიბაძვის შედეგი ყოველ კაცს ახარებს, ამის საბუთია ყოველდღიური ჩვენი გამოცდილება. რასაც სინამდვილეში უსიამოვნებით შევხედავდით, იმის ძალიან ზუსტად გაკეთებულ სურათს სიამოვნებით ვუცქერთ — აი, მაგალითად, უსაძაგლესი ცხოველებისა და მკვდრების სურათებს. ამის მიზეზია ის, რომ სწავლის მიღება ძალიან საამოა არა მხოლოდ ფილოსოფოსთათვის, არამედ აგრეთვე სხვებისთვისაც, ოღონდ სხვები ამას ცოტა დროს ანდომებენ[1]).

როგორც ამ ამონაწერიდან სჩანს, არისტოტელი მიბაძვით, როგორც ადამიანის ბუნებრივი და სპეციფიკური მიდრეკილებით, სწამს არა მარტო ხელოვნების წარმოშობას, არამედ მის უმნიშვნელოვანეს და ფრიად საინტერესო თვისებასაც—სიამოვნება განაცდევინოს ადამიანს. ხელოვნების საგანი იმიტომ განაცდევინებს ადამიანს სიამოვნებას, რომ იგი, როგორც მიბაძვა, ანიჭებს ცოდნას, რომლის შეძენა ყველასთვის დიდად სასიამოვნოა. ამრიგად, ხელოვნების საგნის მიერ მონიჭებულ სიამოვნებას საფუძვლად უდევს ცოდნის სიხარული.

აქ მთელი სიცხადით მეღავნდება ის შემეცნებითი მნიშვნელობა, რაც არისტოტელესა ისტორიაში პირველად მიაკუთვნა ხელოვნებას, და რაც XII საუკუნეში რუსთაველმა გაიზიარა. აქვე მეღავნდება არისტოტელის ესთეტიკური თეორიის მთელი პრინციპული განსხვავება პლატონის ესთეტიკური თეორიისაგან, რომელიც აგრეთვე ხელოვნებას განსაზღვრავდა როგორც მიბაძვას. მაგრამ პლატონი, რომელიც ხელოვნებას სთვლიდა მიბაძვადად, უარყოფდა მის შემეცნებითს მნიშვნელობას. მისი აზრით, ხელოვნება, რომელიც ფრქნობელობითი საგნების მიბაძვაა, ადამიანს კი არ ახლოებს ჭეშმარიტ შემეცნებასთან, არამედ. პირიქით, აშორებს მისგან, რამდენადაც თვით მიბაძვის ობიექტები—ფრქნობელობითი საგნები — წარმოადგენენ არა ნამდვილ რეალობას, არამედ ეჭეშმარიტი რეალობის—იდეების. სამყაროს ანარეკლსა და მიბაძვას. ხელოვნება, როგორც მიბაძვა, მოჩვენების მოჩვენებაა და ძალიან შორსაა ნამდვილი შემეცნებისაგან.

არისტოტელი, რომელიც ხელოვნებას განსაზღვრავდა როგორც მიბაძვას და ამ ნიადაგზე მას შემეცნების სახეობად სთვლიდა, სრულებითაც არ მოითხოვდა და არ ავალებდა ხელოვნებს გარეგანი საგნების ასლის ბრმად გადაღებას. არისტოტელი რეალისტია და არა ნატურალისტი. ხელოვნონ, მისი აზრით, ასლის ბრმა გადამღები კი არ არის, არამედ შემოქმედია. მიბაძვა არისტოტელს ესმის, როგორც შემოქმედებითი პროცესი, რომელიც შეიცავს სინამდვილისგან განდგომას, მის იდეალიზაციას. პოეტი, არისტოტელის აზრით, უნდა ლაპარაკობდეს იმაზე, „თუ რა შეხდებოდა და რა არის ალბათობისა ან აუცილებლობის მიხედვით შესაძლებელი". ყოველგვარი ხელოვნება, არისტოტელის აზრით, „მიზნად ისახავს შეავსოს ის, რაც ბუნებისგან აკლია"[1]).

არისტოტელის აზრები ტრაგედიაზე, რომლებიც „პოეტიკის" გადარჩენილი ნაწილის უმთავრეს შინაარსს შეადგენენ, იმდენად ღრმა, რომ დღემდე ვერც ერთი შრომა ტრაგედიაზე გვეჩვენა ვერ უვლის არისტოტელს. არისტოტელი იძლევა ტრაგედიის შემდეგ განმარტებას, რომლიც საქვეყნოდ ცნობილი გახდა: „ეაქ,—ამბობს იგი,—ტრაგედია არის ასახვა დიადი და დასრულებული მოქმედებისა, რომელსაც გარკვეული სიდიდე აქვს,—ასახვა შემკობილი ენით, მისი სხვადასხვა სახეებით ცალ-ცალკე სხვადასხვა ნაწილში, ასახვა მოქმედებით და არა მოთხრობით, ასახვა, რომელიც შეცოდებისა და შიშის აღძვრის საშუალებით ამგვარ ვნებათაგ

„მზიანი ღამე“ და „ცათა კუღჯი“ ვეფხის-ყაოსანში

(დასასრული)

რწმენა, რომელთაგან პირველი, ე. ი. ცხრა ცა, აშკარად ჰგულისხმობს გადასვლას მეთერ ცაში, სადაც სუფევს სამოთხეთა-სამოთხე და „მარად მზიანი ღამე“.

აქ პირველ რიგში აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ „ვეფხის-ტყაოსანში“ გვხვდება ცხრა ცა და ისეთ კონტექსტში, რომელიც ცხადჰყოფს, რომ ეს არის გავლენა დასახელებული სეფასიანების-სექტის მოძღვრებისა. ძველ ირანულ და შემდეგ მაჰმადიანურ არაბულ-სპარსულ სამყაროდან, სავაჭრო-ეკონომიური ურთიერთობის გზით ეს მოძღვრება იჭრებოდა მთელს აზიურ აღმოსავლეთში და გრცელდებოდა ზოგიერთ, ჩვენამდის მოსული, მოარული აღმოსავლური ამბების სახით.

თქმა არ უნდა, ეს ამბები შემდეგში შემოიკრნენ ჩვენშიაც და შეესისხლხორცნენ და შეეზარდნენ ქართულ სინამდვილეს.

იმიტომაც, ჩვენი აზრით, საკვირველი არ არის, თუ „ვეფხის-ტყაოსანში“ როგორც ცხრა ცას, ისე შვიდ ცას და შვიდ მნათობს წმინდა პრაქტიკული და ყოველდღიური ცხოვრებისათვის შეხამებული საჭირო რიტუალის მნიშვნელობა ეძლევა. ამ მხრივ ჩვენთვის ყველაზე საინტერესოა ეს „ცხრა ცის ფიცი“, რომელიც გვხვდება პოემაში ისეთ ჰომენტში, როგორიცაა ნესტან-დარეჯნის მზრით თავისი მიჯნურის ხმობა და მისთვის ხატაეთის დაპყრობისა და ინდოეთის დამორჩილების დასაქმება.

დაასაქმებს რა თავის მიჯნურს ასეთი საგმირო საქმეების შესრულებას, ეს უებრო მზეთუნახავი ამ სიტყვებით შეჰფიცებს მას სამარადისო სიყვარულს (იხ. ვტ, აკად. გამ. სტროფები 413-414):

„ერთმანეთისა მას აქათ, რაცა ორთავე ვიცითა,
აწცა მიცოდი საშენოდ მითვე პირითა მტკიცითა,
ამას შევსჯერდი დიდითა ზენარითა და ფიცითა,
და გეცრუევო, ღმერთმან მიწა მქნას, ნუმცა ცხრითავე, ვზი ციცითა,
წა, შეიბი ხატაეთსა, ილაშქრე და ინაძირე, ღმერთმან ქნნას, და გაგიმარჯვდეს მორეულიმცა ჩემ კერძ ირე.
მაგრა-რა ვქნა, კვლაცა ნახვა მომხედვიდოდეს შენი ვიხე.
და გული მომეც განუყრელად. ჩემი-შენთვის დაიჭირე“.

როგორც ჭხედავთ, აქ „ცხრა ცა“ გამოყენებულია მიჯნურის წინაშე საფიცრად ძლიერი სულიერი განცდის მომენტში უებრო მზეთუნახავის ნესტან-დარეჯნის მიერ, რომელიც შეჰფიცავს თავის მიჯნურს, თავის მხრით, მიცემული პირობის შესრულებასა და სამარადისო სიყვარულს, თუ მისი მიჯნური ღირსეულად შეასრულებს სატრფოს დანაბარებს და უჩვენებს საყვარელს „საგმირო საქმეებს“ („სჯობს საყვარელსა უჩვენე საქმენი საგმირონია“-ო).

როგორც ეტყობა, საშინელი წყევლა იყო მეცხრე ცაზე არ მოხვედრა და ცხრა ცაზე ჯდომის არ ღირსება.

მაგრამ უფრო უარესი ღვერთის რისხვა უნდა ყოფილიყო შვიდი ცის ბორბლის ადამიანის თავზე რისხვით მობრუნება.

იგივე ნესტან-დარეჯანი ქაჯეთის ციხიდან საყვარელთან მინაწერ თავის შეუდარებელ წერილს ასე ათავებს:

„რაცა ვიჩივლე ბედისა ჩემისა კმა
საჩივარად,
ცან სამართალი მართალი გულისა გულსა
მივა რად:
შენთვის მოვკვდები, გავხდები ყორანთა
დასაყივარად,
და ვირე ცოცხალვარ, გეყოფი სატირლად
და სატკივარად“.
„აჰა, ინიშნე ნიშანი შენეულისა რიდისა,
გარდმიკვეთია ალამი, ჩემო, ერთისა კიდისა,
ესეცა დაგრჩეს სანაცვლოდ მის იმედისა
დიდისა,
და რისხვით მობრუნდა ბორბალი ჩვენზედა
ცისა შვიდისა“.

ყველა ამასთან ყურადღებას იქცევს „ვეფხის-ტყაოსანში“ სეფასიანების მოძღვრებაში კულტად ქცეული მნათობების—ბზის, მთვარის, ცისკრისა და სხვა ვარსკვლავების — პოეტურ სახეებად გამოყენება, რასაც სხვა წერილში ვრცლად შეეხება.

ყველაფრიდან სჩანს, რომ „ვეფხის-ტყაოსანი“ წარმოადგენს ძველის-ძველ მოარულ აღმოსავლურ ამბავთა ფონზე გაშლილი პოეტური შემოქმედების ნაყოფს, სადაც გამოყენილი არიან, სეფასიანების სექტის მოძღვრების თანახმად, ადამიანები. რომლებსაც ახასიათებთ ასტრალური კულტის აღიარება და როგორც ცხრა ცის და შვიდი ცის, ისე, საერთოდ, ცათა რწმენა, ზეტდრე შვიდი ცის და შვიდი მნათობის პოეტური სახეებისთვის გამოყენება,—და ყველა ეს შეიძლება აბსნილ იქმნას მხოლოდ სეფასიანების მოძღვრებას, ანუ paeman—e Ferheng-ის კოკოდექსის ძლიერი გავლენით პოემის თავგადასავალთა თხრობაზე ანუ, უკეთ, პოეტის მიერ კანვად გამოყენებული ამბის სუფეტურ-ფაბულურ მხარეზე.

შექსპირის მეექვსე საკავშირო კონფერენცია

(ჩვენი საკუთარი კორესპონდენტისაგან)

შექსპირის VI სრულიად-საკავშირო სამეცნიერო-კვლევითი კონფერენცია და თეატრალური ფესტივალი ივმდინარე წელს მოძმე სომხეთის დედაქალაქ ერევანში ჩატარდა. კონფერენცია და ფესტივალი მიმდინარეობდა 22 აპრილიდან პირველ მაისამდე და იგი დაკავშირებული იყო შექსპირის დაბადებიდან 380 წლისთავის შესრულების თარიღის აღნიშვნასთან.

კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობას იღებდნენ: მოსკოვიდან—პროფ. მ. მოროზოვი (ცნობილი შექსპეროლოგი), პროფ. ა. ჯივილეგოვი, კრიტიკოსი ი. იუზოვსკი, გ. გოიანი და სხვ. თბილისიდან—აკ. ვასაძე, ალ. თაყაიშვილი, პროფ. ა. ფაღავა, ა. ბეროზნი, კ. შახბაზოვი, მ. კვალიაშვილი, შ. ალასონია და სხვ. ბაქოდან ესწრებოდნენ ცნობილი თეატრალური მოღვაწენი და ლიტერატურის მკვლევარნი. სომხეთის თეატრალური საზოგადოებრიობის და ხელოვნების სფეროთა სამმართველოს მუშაკებმა კონფერენციის მოწყობაში სასახელო ინიციატივა და ენერგიულობა გამოიჩინეს. ამ ღონისძიებათა შედეგად კონფერენციამ მოიპოვა არა მარტო საკავშირო, არამედ მსოფლიო რეზონანსი.

პირველ. საზეიმო სხდომაზე შესავალი სიტყვით გამოვიდა სომხეთის საბჭოთა რესპუბლიკის ხელოვნების საქმეთა სამმართველოს უფროსი ზ. ეართანიანი, რომელმაც დამსწრეთ გააცნო მიზანი და დანიშნულება კონფერენციისა და ფესტივალისა. შემდეგ ამისა სიტყვებით გამოვიდნენ მ. მოროზოვი, ა. ჯივილეგოვი, გ. ჯანიბეკიანი, ა. თაყაიშვილი, მ. რაფილი და სხვ.

23 აპრილს დილით მოსმენილი იქნა პროფ. ა. ჯივილეგოვის მოხსენება — „აღორძინების ეპოქის ადამიანის სახე“ და პროფ. მ. მოროზოვის მოხსენება „შექსპირი საბჭოთა კავშირში“. ა. ჯივილეგოვმა მოგვცა მოკლე მიმოხილვა რენესანსის ლიტერატურული სახეებისა—დანტეს, შექსპირის, ბოკაჩოს, ჩოსერის, რაბლეს, სერვანტესის და მარლოს ღვაწლის აღნიშვნით აღორძინების ხანის ადამიანთა ჩვეთური ფიგურების გამოკვეთაში. მ. მოროზოვმა თავის მოხსენება მიუძღვნა საბჭოთა შექსპირის მოცოდნეობას. მომხსენებელმა ილაპარაკა საბჭოთა პერიოდის სომხური თეატრის შესახებ. მან აღნიშნა ღვაწლი მსახიობების — ა. ვოსკანიანის, რ. ვარდანიანის, გ. ჯანიბეგიანის, გრ. ნერსესიანის, ავ. ავეტისიანის და სხვა-ბის, რომელნიც შექსპირის შემოქმედებაზე აღიზარდნენ. ახალი ძლიერებით აუღერდ-ოვ. აბელიანის, ასმიკ აკოპიანის, მ. მანველიანის, არ. არმელიანის შემოქმედება უკანასკნელ ხანებში.

25 აპრილს მოსმენილი იქნა ს. მელიქსეთიანის მოხსენება „შექსპირის სახეები პეტროს ადამიანის შესრულებით“. იმავე დღეს მოხსენებით „შექსპირი სომხური თეატრალური და ლიტერატურული კრიტიკის შეფასებით“ გამოვიდა პროფ. გიულიკევხიანი, შექსპირის სომხური თარგმანები გააცნო კონფერენციის 26 აპრილს ლიტერატურის მცოდნე ვ. ტერზიბაშიანმა, ხოლო „შექსპირის პოეტიკის პრინციპების შესახებ მუსიკაში“ უაღრესად საინტერესო მოხსენებით იმავე დღეს გამოვიდა პროფ. ა. ადამიანი.

28 აპრილს კონფერენციის სხდომა გადატანილ იქნა ქალაქ ლენინაკანში.

სომხეთის თეატრალური მუზეუმის მიერ სუნდუკიანის სახელობის თეატრში მოწყობილი იყო სპეციალური გამოფენა. ადგილობრივი პრესა სისტემატიურ მომსახურებას უწევდა კონფერენციას და ფესტივალს. ერევნის გაზეთ „კომუნისტში“ სხვათაშორის მოთავსებული იქნა პროფ. ა. ფაღავას წერილი „შექსპირი ქართულ სცენაზე“ და ბერიბაიჯანის დელეგატის მ. რაფილის წერილი „შექსპირი აბერბაიჯანის თეატრში“.

ფესტივალის დროს ჩატარებულ იქნა რვა წარმოდგენა. წარმოდგენილი იქნა „ჰამლეტი“, „ოტელო“, „სიზმარი ზაფხულის ღამით“ და „მეთორმეტე ღამე“. ამ სპექტაკლებიდან განსაკუთრებით ძლიერი შთაბეჭდილება დასტოვა ვ. ვაგარშიანის მიერ ჰამლეტის განსახიერებამ. პირველი შეხედვიდანვე ეს არტისტი გხიბლავდა და გიტაცებთ, ასევე საინტერესოდ განსახიერეს შექსპირის ტიპები სომხეთის სხვა ცნობილმა მსახიობებმა, სამწუხაროთ ჩვენ შესაძლებლობა არა გვაქვს განვიხილოთ ზემოხსენებული ფესტივალის ყველა სპექტაკლი.

ერევანში ჩატარებულმა კვლევითი სამეცნიერო კონფერენციამ და ფესტივალმა ნათელ ჰყვეს საბჭოთა სომხეთის კულტურის უდიდესი ზრდა და აღმავლობა.

* * *

კონფერენციის მონაწილენი პროფ. მ. მოროზოვი, ი. იუზოვსკი, გ. გოიანი და სომხეთის სახალხო არტისტები ვაგარშიანი, ჯანიბეგიანი და სხვ. ეწვივნენ თბილისს და დაათვალიერეს თბილისის თეატრებში განხორციელებული შექსპირის პიესების დადგმები. სტუმრებმა რუსთაველის თეატრში ნახეს „ოტელო“, მარჯანიშვილის თეატრში „პირველი ცოლის მორჯულება“ და მოზარდ მაყურებელთა ქართულ თეატრში „რომეო და ჯულიეტა“.

სპექტაკლების დათვალიერების შემდეგ ხელოვნების საქმეთა სამმართველოში შესდგა სტუმრების შეხვედრა თბილისის თეატრების აქტივთან. თათბირზე, რომელსაც პ. კანდელაკი თავმჯდომარეობდა, გოიანმა და ჯანიბეგიანმა გააცნეს დამსწრეთ შექსპირის VI კონფერენციის და თეატრალური ფესტივალის შედეგები. პროფ. კ. კაპანელმა გააკეთა მოხსენება თემაზე: „შექსპირი საქართველოში“. პროფ. მ. მოროზოვმა თავის მოხსენებაში გაანიხილა თბილისში ნახული შექსპირული სპექტაკლები.

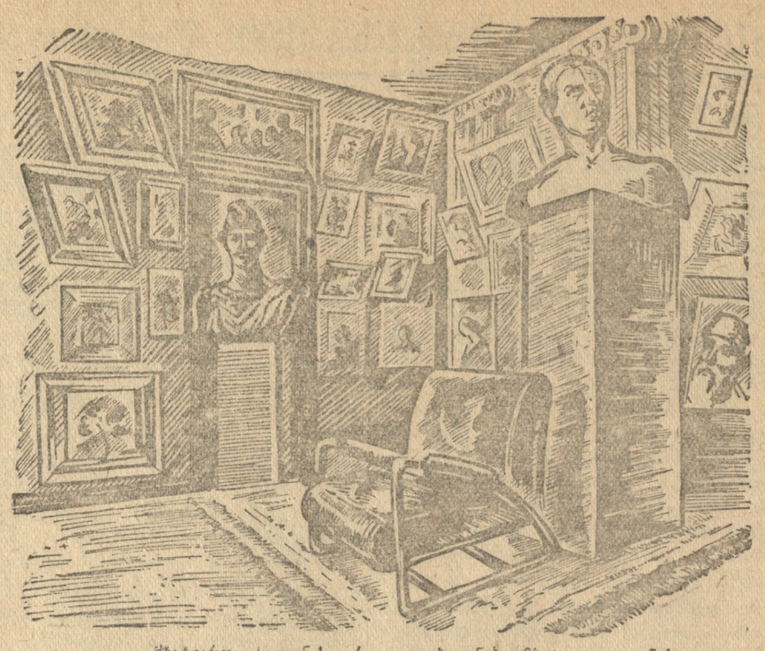

ხელოვნებათა სალონის ერთი კუთხე. ნახ. მხატ. კოკოიანისა.

გიორგი გაგუნია

მხატვართა სალონი

საქართველოს საბჭოთა მხატვრების კავშირის ინიციატივით რუსთაველის პროსპექტზე გაიხსნა მხატვართა სალონი.

ამჟამად სალონში გამოფენილია თანამედროვე და ძველი ოსტატების ნაწარმოებნი. (სურათები, ქანდაკებები, ჩანახატები და სხვ.). გამოფენა ლამაზად და საინტერესოდ არის გაფორმებული.

გამოფენის დარბაზში ყურადღებას იპყრობენ ლ. გუდიაშვილის ტილოები და გრაფიკული ნამუშევრები. აღსანიშნავია მისი ფერწერითი სურათები: „ტუალეტი“, „მანანა ორბელიანის გალერეიზეა“, „ნათელა“, „საქანელა“, „ლოყაში“ და სხვ., ხოლო გრაფიკულ, ფანქრით შესრულებულ ნამუშევრებიდან: „ლოყაში“, „სამი ტურფა“, „ორი და“, „შინაური ჯამბაზები“ და სხვ.

ფერწერის ფაქიზი ნიმუშები თავიანთი ოქროსფერი და ვერცხლისფერი კოლორიტით წარმოგვიდგენენ გუდიაშვილს, როგორც კომპოზიციის დიდ ოსტატსაც. მოულოდნელობით, სიმახვილითა და მოქმედებით სავსეა მისი ტილოების ორიგინალური სიუჟეტები. შესანიშნავია მისი ფანქრით ნახატიც, რომელსაც ახასიათებს ხაზის სილამაზე, სიუჟეტის ორიგინალობა, დინამიურობა და რიტმი.

შემდეგ აღსანიშნავია ოჩა ჯაფარიძის ნამუშევრები: ზანგი გოგონა“, „იმერლის ტიპი“, „მოხუცი იმერლის თავი“. „რაჭველი მესტვირე“ და სხვ. ბაში ბევრი სიცოცხლე და მოქმედებაა. ფერწერის მხრივ განსაკუთრებით მშვენიერია ვარდისფერ გამაში ნაწერი „ზანგი გოგონა“ და „იმერელი მოხუცის თავი“. ნახატისა და ტიპაჟის მხრივ ზშვენიერია „რაჭველი მესტვირეც“.

ყურადღებას იქცევენ შ. ბამალაძის ღრმა განცდით და ლირიკით სავსე პეიზაჟები — „ნალია“, „შემოდგომის დღე“, „იმერეთის პეიზაჟი“, და სხვ. ნაზია მისი სურათების ვარდისფერ მონაცისფერო ფერთა ჰარმონია, რაც მის პეიზაჟებში ალერიებს პოეტურ განცდას.

ვშრალათაა წარმოდგენილი პ. ბლიოტკინი, გამოფენილი ოთხი ნამუშევრიდან განსაკუთრებით კარგია ორი პორტრეტი „გოგონა“ და „მხატვარი ვ. პეტროვა“. პ. ბლიოტკინი ფერწერის მხრივ დასავლეთ ევროპის ძველ ოსტატთა გავლენას განიცდის.

ჩვენი გამოჩენილი პეიზაჟისტი ალ. ციმაკურიძე წარმოდგენილია სურათით „ქვეშეთის მთებში“, რომლის ფერადოვნება წინანდებურად გვხიბლავს.

კარგია ვ. ჯაფარიძის „სანაპირო ბათომში“, ვ. შერპილოვის იმპრესიონისტული ფანერით შესრულებული სამი „ნატიურ მორტი“. კარგია შ. მაყაშვილის ეტიუდები „ძველი თბილისი“ და ნატურ-მორტი. მნიშვნელოვანი და მშვენიერია სიუჟეტით, ფერწერითა და კომპოზიციით კ. კიკნაძის დიდი ტილო „ამხანაგი ლ. პ. ბერია სურათების ვამოფენაზე“, რომელიც შესანიშნავია იმ მხრივაც, რომ იგი ჯგუფური კომპოზიციის შეკმნის საინტერესო ცდაა.

გრაფიკიდან ფრიად საინტერესოა თ. აბაკელიას დიდი გემოვნებით შესრულებული ხუთი გრაფიკული ნამუშევარი სანგინით და აკვარელ-ტუშით—(მამაკაცის და მანდილოსნის თავები). აღსანიშნავია ამავე მხატვრის თეატრალური კოსტუმების ესკიზები.

ბევრი პირობითობაა ნიჭიერი მხატვრის ნატალია ტოლმაჩევსკაიას გრაფიკაში; კარგია კალმით (ტუშით) შესრულებული მისი „შიო მღვიმის მონასტერი“, „მცხეთა“, მონასტრების ფრესკებიდან მის მიერ გადაღებული ასლები.

ქანდაკებებიდან აღსანიშნავია ნ. კანდილაკის: მსახიობ ალექსანდრა თოიძის და მომღერალ ანდიუულაძის ბიუსტები. კომპოზიციის მხრით საინტერესოა ლ. გრიგოლიას კერამიკა „ქალის თავი“. ოსტატურადაა შესრულებული თ. ჯაფარიძე—შარაშიძის ფაიფურის ბარელიეფებიანი ლარნაკები და ს. კაკაბაძის კერამიკა „მემაღაროელის ფიგურა“.

დარბაზის ცალკე კუთხეში ყურადღებას იქცევენ ჩვენი მხცოვანი მხატვრის მოსე თოიძის ნამუშევრები. მ. თოიძე აქ წარმოდგენილია ფერწერითი სურათებით. მზითა და ჰაერით სავსე ყოველი ეტიუდი მ. თოიძისა სუნთქავს და ცოცხლობს თავისი საკუთარი სიცოცხლით. მ. თოიძის წარმოდგენილ ნამუშევრებიდან განსაკუთრებით საინტერესოა: „ძველი თბილისი“, „გომბორში“, „თბილელი ქალები“, „ბესიკი“, „ბაღში“, „მთვარიანი ღამე“, „ქუჩაში“ და „აივანზე“.

აქვე გამოფენილია ახალგაზრდა მხატვრის ჯ. ბაღდადაძის ნამუშევრები: „გასეირნება“ და „სოკოების საკრეფად“.

კარგია ირ. გეგნერის „ნატურ-მორტები“, ირ. მამალაძის, ვ. ჯაფარიძის, შარაბარინის და შ. მიტრიველის ეტიუდები.

დიდ ინტერესს იწვევს ივ. ეიფხუაძის მიერ შესრულებული დაეით ბაგრატიონის პორტრეტი. „ნატურ-მორტი“, და სხვ.

სალონ-მაღაზიის გახსნა მისასალმებელი ფაქტია. ერთის მხრით იგი მატერიალურად დაეხმარება ჩვენს მხატვრებს, პოპულარობას მოუპოვებს მათ პროდუქციას, ხოლო მეორეს მხრით მასაში გააღვიძებს მხატვრულ გემოვნებასა და ინტერესს ეროვნული ხელოვნების ნაწარმოებებისადმი.

,,სევასტოპოლის უკანასკნელი დღეები“

ეს იყო 15 მაისს. ნელა გაიხსნა ფარდა პიონერთა სასახლის დარბაზში. ბელადეების სურათებით მორთულ სცენაზე მაგიდას კარშემო ესხედან პიონერები. მათ შორის ზის დღევანდელი ზეიმის მიზეზი, პიონერთა სასაბჭო სტუმარი აკადემიკოსი კორნელი კეკელიძე. მის გამოჩენას მაყურებლები ტაშით შეხვდნენ.

მოხსენებით „კ. კეკელიძის ცხოვრება და მოღვაწეობა“ გამოვიდა ავთანდილ აბესაძე.

შემდეგ მოხსენება თემაზე „პატრიოტი ქალი ძველ ქართულ ფწერლობაში“ წაიკითხა ლანა ლოღობერიძემ. თავისი მოხსენება მან „წამება წმიდისა შუშანიკის“ განხილვით დაიწყო, და თამარ მეფის ეპოქის ვრცელად ჰოხაზვისა და შოთა რუსთაველის „ვეფხის ტყაოსნის“ გმირი ქალების დახასიათების შემდეგ შეეხო ქეთევან დედოფლის ცხოვრებას.

საინტერესო იყო თამაზ ალავიძის მოხსენება დ. გურამიშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ.

მომხსენებელმა ირაკლი კეკვიძემ ორიგინალური საკითხი აიღო მოხსენებისათვის: „რუსთაველი და ასტრონომია“.

„ვეფხის ტყაოსანი“—გვირგვინი აღმოსავლური და ქართული რენესანსისა“ ასეთი იყო თემა მელორ სტურუას მოხსენებისა.

მოხსენების შემდეგ თამამჯდომარემ პიონერთა და მოსწავლეთა სახელით, პატივისცემის ნიშნად, ძვირფას სტუმარს გადასცა თაიგული, ხელნაწერი ჟურნალი და ნორჩი მხატვრის გოგი ოოთიბაძის მიერ ზეთის ფერებით შესრულებული პორტრეტი კ. კეკელიძისა.

კ. კეკელიძისადმი მიძღვნილი საკუთარი ლექსებით გამოვიდენ ნორჩი პოეტები — ზურაბ კაკაბაძე, ნანი ჟილასონია, რეზო თაბუკაშვილი და მელორ სტურუა.

ბოლოს მსტყვეთ გამოვიდა კ. კეკელიძე. მან მოსწავლე ახალგაზრდობას სწავლისაკენ, სამშობლოს სამსახურისაკენ მოუწოდა: „მაშულისათვის ისა სჯობს შვილი რომ სჯობდეს მამას“! ისწავლეთ, ახალგაზრდებო, იშრომეთ, რომ თქვენ უკეთესი შვილები გამოხვიდეთ, ვიდრე ჩვენ, თქვენი მამები ვართ

საღამოს დასასრულს ნაწყვეტები ძველ ქართული ლიტერატურიდან წაიკითხეს მოწაფეებმა: ნანა მურღულიამ, ლანა ღოღობერიძემ და სხვა.

ეს შეხვედრა მოაწყო ლიტერატურის კაბინეტთან არსებულმა ძველი ქართული ლიტერატურის წრემ.

ასე დამთავრდა პიონერ-მოსწავლეების შეხვედრა აკად. კ. კეკელიძესთან. შეხვედრას დაესწრნენ სტუდენტები, მოსწავლეები, სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორები და მეცნიერ-მუშაკები.

ელენე კელენჯერიძე

,,ეროვნული ბიბლიოთეკა“

ვახტანგ მჭედლიშვილის ხსოვნის საღამო

წელს მაისში სრულდება 20 წელიწადი, რაც გარდაიცვალა მოსკოვის სამხატვრო თეატრთან პირველი ქართული თეატრალური სტუდიის დამაარსებელი და ხელმძღვანელი ვახტანგ ლევანის-ძე მჭედლიშვილი. ამ თარიღის აღსანიშნავად 22 მაისს სახელმწიფო თეატრალურ მუზეუმში გაიმართება ვ. მჭედლიშვილისადმი მიძღვნილი საღამო შემდეგი პროგრამით: შესავალი სიტყვა—შ. დადიანი, მოხსენება „ვ. მჭედლიშვილის ცხოვრება და შემოქმედება“—პროფ. ა. ფაღავა. მჭედლიშვილის შესახებ სიტყვებით და მოგონებებით გამოვლენ სახალხო არტისტი ა. წუწუნავა, ყოფილ სტუდიელები—სოქ. ს.ს.რ.-ის დამსახურებული მოღვაწეები შ. აღსაბაძე, ნ. გოძიაშვილი, გ. ჟურული, გ. სულიაშვილი, რეჟისორი ა. მიქელაძე, მსახიობი ე. ციხისთავი და სხვ.

„მნათობის“ ახალი ნომერი

გამოვიდა ჟურნალ „მნათობის“ ახალი ნომერი (11-12). ჟურნალში მოთავსებულია შემდეგი მასალები: თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის ამხანაგ ი. სტალინის მოსსენება მშრომელთა დეპუტატების მოსკოვის საბჭოს და ქ. მოსკოვის პარტიულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა 1943 წლის 6 ნოემბრის საზეიმო სხდომაზე, ბრძანება უმაღლესი მთავარსარდლისა,—1943 წ. 7 ნოემბერი № 309. მხატვრული ლიტერატურის განყოფილებიდან ჟურნალში მოთავსებულია: ალ. აბაშელის—„წითელი ყვავილები“ და „როგორც ქარში თაფლის სანთელი“ (ლექსები), ლადო ავალიანის—„ციროვის პორტრეტი (ნოველა), სიმონ ჩიქოვანის—„დედაჩემი, ნანგრევის სურო, ციხით შობილი (ლექსები), ს. კლდიაშვილის—„კარაბადინი (მოთხრობა), შალვა აფხაიძის—„წერილი დედას (ლექსი), აკაკი ბელიაშვილის—„თავგადასავალი ბესიკ გაბაშვილისა (რომანი), სოლ. თავაძის—„კავკასიონის ყარებთან (რომანი), ბორის ჩხეიძის—„ლიახვის პირას (მოთხრობა), როდიონ ქორჩილის—„ზღვის ლომი (ნარკვევი), ლევ. ასათიანის—„ერშოს კოლმეურნეები (ნარკვევი). მოძმე ხალხთა მწერლობის განყოფილებაში მოთავსებულია მაქსიმ რილსკის—„უკრაინას (ლექსი) თარგმ. ხ. ვარდოშვილისა, მიკოლა ბაჟანის—„არწივებს (ლექსი)“ თარგმ. გრ. ცეცხლაძისა, ხარიტონ პლიევის—„ანდრეძი (ლექსი) თარგმ. ვ. გორგაძისა, ალ. პუშკინის—„ხღაპარი მეფის მკვდარ ასულზე და შვიდ გოლიათზე“ თარგმ. ხ. ვარდოშვილისა. მეცნიერებისა და ხელოვნების განყოფილებაში წარმოდგენილია: აკად. გ. ჩუბინაშვილისა—ივ. ჯავახიშვილი, პროფ. ლადო დონაძისა—ზაქარია ფალიაშვილი, ნატო მესხის „ოგონებანი კოტე მესხზე. ბიბლიოგრაფიის განყოფილებაში დაბეჭდილია—დ. შამათავას „ვ. ნატრაშვილი—დასავლეთის ფრონტზე“. პროფ. სარგ. კაკაბაძის—„ქართლის ცხოვრება. ანა დედოფლისეული ნუსხა“, ვ. ბაბაშვილის—„მარქსი და ინგლისი რეაქციული პროსელობის შესახებ“, ნ.-ის „ალექსანდრე ჭავჭავაძე—მეზღვაურის ნაამბობი“.

გ. ლეონიძის ეპოპეა რუსულ ენაზე

რუსულ ენაზე გამოვიდა პოეტ გიორგი ლეონიძის ცნობილი ეპოპეის „სტალინის“ 1 წიგნი „ბავშვობა და ყრმობა“ პოემა სთარგმნა გიორგი ცაგარელმა. წიგნს დართული აქვს რუსულ თარგმანში ნახმარი ქართული გამოთქმების ლექსიკონი. წიგნი, რომლის რედაქტორია ალექსანდრე ობაშელი, ლამაზად

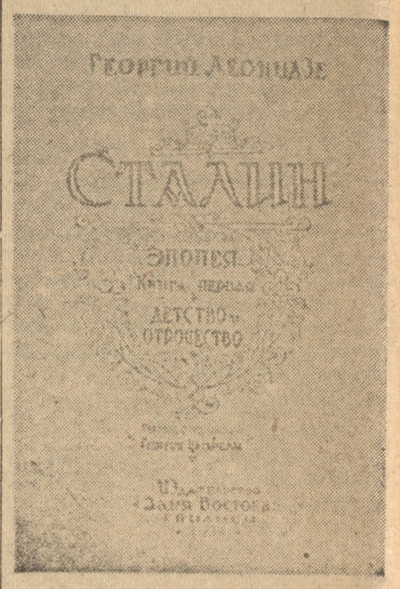

არის გაფორმებული მხატვარ ვ. ქუთათელაძის მიერ.

წიგნი გამოსცა „ზარია ვოსტოკას“ გამომცემლობამ, შეიცავს 140 გვერდს და ღირს 18 მანეთი.

მოძმე რესპუბლიკებში

ლიტერატურული სალამოები კიევში

უკრაინის საბჭოთა მწერლების კავშირმა, რომელიც უკვე ორ თვეზე მეტია რაც უკრაინის დედაქალაქში მუშაობს, უკრაინელ ხალხში ფართო მასობრივი მუშაობა გააჩაღა, მისი ინიციატივით ეწყობა ლიტერატურული საღამოები საწარმოებსა და კლუბებში, სისტემატიური შეხვედრები მკითხველებთან ჰოსპიტლებსა და სამხედრო ნაწილებში. საღამოებში მონაწილეობას ღებულობენ პავლო ტეჩინა, მაქსიმ რილსკი, მიკოლა ბაჟანი, იური იანოვსკი, ა. მალიშკო, პეტრე პანჩი, ივან ლე, პ. უსენკო, ვ. ლისნიაკი და სხვები.

უზბეკური თეატრის ახალი შენობა ტაშკენტში

ტაშკენტში დამთავრდა უზბეკური თეატრის ახალი შენობის აგება, რომელიც ამ 5 თვის წინათ დაიწყო. შენობის თავისებურება არა მარტო მის დეკორატიულ გაფორმებაშია, არამედ მის არქიტექტურულ კომპოზიციასა და კონსტრუქციებში, რომელიც უზბეკური ხეროთმოძღვრების ნაციონალური ტრადიციების და თანამედროვე საამშენებლო ტექნიკის უახლეს მიღწევათა შეხამებას ემყარება.

თეატრის შენობას, რომელიც 850 მაყურებელს დაიტევს, მაღალი შეფასება მისცა საბჭოთა კავშირის არქიტექტურის აკადემიის პრეზიდიუმმა.

მოზარდ მაყურებელთა თეატრის გახსნა სამარყანდში

სამარყანდში დაარსდა მოზარდ მაყურებელთა უზბეკური თეატრი. თეატრის დირექტორად მიწვეულია უზბეკი დრამატურგი ისმაილ-ზადე, მსატვრულ ხელმძღვანელად—უზბეკი რეჟისორი ს. ვახიტოვი; რეპერტუარის შესაქმნელად თეატრმა თავის გარშემო შემოიკრიბა უზბეკი მწერლები და პოეტები.

ებრაული თეატრი ბიროგანჯანში

ამ მოკლე ხანში ებრაელთა ავტონომიურ ოლქს ბირობიჯანის არსებობის ათი წლისთავი უსრულდება. ათი წლის წინათ ბირობიჯანში დასასახლებლად ჩასული ებრაელებთან ერთად ჩავიდნენ ებრაული აქტიორები. შეტ წილად მოსკოვის სტუდიადამთავრებული ახალგაზრდები, რომლებსაც ჩამოაყალიბეს ბირობიჯანის სახელმწიფო ებრაული თეატრი. ათი წლის მანძილზე თეატრმა მაყურებელს 56 პრემიერა უჩვენა, მათ შორის, ვ. გუბკოვის „ურიელ აკოსტა“, „ტევიე მერძეე“ (შოლომ—ალეიხემის მიხედვით) პერეც მარკიშის „ლხინი“, იბსენის „ოჯრეენებანი“ და სხვა.

საიუბილეო დღეებში თეატრი სდგამს ებრაელი დრამატურგის ს. გალკინის პიესას „ჩიტე-მომღერალი“.

ოსტროვსკის „ტექა-ქუხილი“ ყაზანის თათრულ თეატრში

ყაზანის აკადემიურმა თათრულმა თეატრმა პირველად თათრულ ენაზე მაყურებელს უჩვენა ოსტროვსკის ცნობილი დრამა „ტექა-ქუხილი“, რომელიც დასდგეს ვ. ბებუთოვმა და ხ. სალიმეანოვმა. როგორც ადგილობრივმა, ისე მოსკოვის პრესამ მოიწონა კატერინას როლის შემსრულებლების ფატმა ილსკაიას, გ. იბრაგიმოვას და ვარვარას როლის შემსრულებელის მ. მანიბაევას თამაში.

ყირგიზული ზღაპარი ფრუნზეს რუსულ თეატრში

ქალაქ ფრუნზეს რუსული დრამის თეატრში წარმოდგენილი იქნა ყირგიზი დრამატურგის ოტუნჩე სარბაღიშვილის პიესა „კოკულ“-ი, რომელიც დასდგა რეჟისორმა ეფრემოვმა, ხოლო მუსიკა პიესისათვის დასწერა რაუხვერგერემ. მაყურებელი დიდი ინტერესით შეხვდა პიესად გადაკეთებულ ამ ძველისძველს ყირგიზულ რომანტიულ ზღაპარს. კოკული ნაშავს ოქროს ქორაწილ. მასში მოთხრობილია ამბავი მებადურის შვილისა, რომელიც ოქროს ქორწილით დაიბადა და, როცა დაგაქაცდა, სახელი გაითქვა თავისი არაჩვეულებრივი ძალღონით, გულადობითა და გამბედაობით; იგი ექომაგებოდა და მფარველობას უწევდა ხანებისაგან დაჩაგრულ ღარიბ დეკანებს. დიდი წარმატება ხვდათ სპექტაკლის მონაწილე მსახიობებს ბალაევს, ეფრემოვს, ყაკარორკოვს, პრიბილოვსკის, ოფიცეროვს, ქენინს და სხვ.

რუსეთის თეატრალური ცხოვრება

ვ. კავერინის პიესა „დიდი იმედები“

მოსკოვის სტანისლავსკის სახელობის საოპერო-დრამატიული სტუდია ამჟამად ორს ახალ სპექტაკლს ამზადებს. პირველია ვ. კავერინის პიესა „დიდი იმედები“, რომელსაც დგამს ამ სტუდიის მხატვრული ხელმძღვანელი მ. კედროვი, ხოლო მეორე—ვ. დეხტერევის ოპერა „თავადის ქალი მერი“ რომელსაც სდგამს რეჟისორი გ. კრისტი.

„ტარტიუფი“ ლენინგრადის მოზარდ მაყურებელთა თეატრში

ლენინგრადში მუშაობა განაახლა მოზარდ მაყურებელთა თეატრმა, რომელმაც პირველ წარმოდგენად დადგა მოლიერის ცნობილი კომედია „ტარტიუფი“. კომედია დაიდგა ბ. ზონის რეჟისორობით და მხატვრების მ. გრიგორიევისა და ე. იაკუნინის გაფორმებით.

„კომედიის თეატრი“ ფრონტისათვის

საფრონტო თეატრების დირექციამ ჩამოაყალიბა „კომედიის თეატრი“ ფრონტისათვის. თეატრის ბხატვრულ ხელმძღვანელად დაინიშნა ე. მიტელმანი, დირექტორად—ვ. გრინი, თეატრი დასადგმელად ამზადებს არკონადის კომედიას „მეწოლქვილე ქალს“, რომელიც ესპანურიდან თარგმნა ფ. კელინმა.

ვახტანგოვის სახელობის თეატრის დადგმები დაბრილ მებრძოლებისათვის

ვახტანგოვის სახელობის მოსკოვის თეატრმა დედაქალაქის ერთ-ერთი ჰოსპიტლის საკონცერტო დარბაზში მოაწყო სპექტაკლი დაჭრილ მეომრებისათვის. წარმოდგენილ იქნა სცენები, ვ. კატაევის პიესიდან „მე მშრომელი ხალხის შვილი“ და ჩეხოვის ვოდევილი „წინადადება“. სპექტაკლში მონაწილეობა მიიღეს მსახიობებმა რ. სიმონოვმა, ც. მანსუროვამ, ი. ტოლჩანოვმა, ა. დიკიმ, ე. ალექსეევამ, მ. დერეკოვინმა, ვ. კოლცოვმა, ნ. გენერალოვამ და სხვებმა.

კინო-ფილმების მხატვართა ნამუშევრების გამოფენა

ხელოვნების მუშაკთა მოსკოვის ცენტრალურ სახლში გაიხსნა კინოს მხატვართა ვ. ეგოროვის, კ. ეფიმოვის და ა. უტკინის ნახატების გამოფენა. კინოს ერთ-ერთ უძველეს მხატვარს ვ. ეგოროვს გამოფენაზე წარმოდგენილი აქვს კინოფილმ „კუტუზოვისათვის“ დახატული სურათები, ა. უტკინს — ნახატები „ფილმებისათვის „მინინი და პოჟარსკი“, „რაიკომის მდივანი“ და „კონიოკ გორბუნოკი“, ხოლო მხატვარ ეფიმოვს—კოსტუმების ესკიზები კინოსურათებისათვის „დიმიტრი დონსკოი“, „ლერმონტოვი,“ „საღამოს ექვს საათზე ომს შემდეგ“ და სხვ.

სარედაქციო კოლეგია:
ო. ეგა